

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Katedra výtvarné výchovy

Bc. VERONIKA NĚMCOVÁ

II. ročník magisterského studia

Učitelství výtvarné výchovy pro střední školy a základní umělecké školy

Diplomová práce

JONÁŠ

Vedoucí práce ak. soch. Tomáš Chorý Art. D.

OLOMOUC 2013

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila pouze uvedené zdroje a literaturu.

V Olomouci, 5. dubna 2013

.....

podpis autorky

Poděkování

Děkuji ak. soch. Tomáši Chorému Art. D. za cenné rady, připomínky, podněty a posuny při vedení diplomové práce. Děkuji všem těm, kteří mi vypravovali o Jonášovi, protože ani bez nich by tato práce nevznikla.

Obsah

0. Jonáš	6
1. Hluběji, než jsem čekala	7
2. Bouře	8
3. Co bouři předcházelo?	11
„Na vážkách“	13
„Miluj bližního svého“	13
Asyrská realita	14
4. Pád	16
5. Netušená proměna	18
6. „Ninivské světlo“	21
7. Ninive	21
Hněvat se	23
8. Poušť	24
9. Ve stínu	27
Je to příliš?.....	27
10. „Problém“ svobody	28
11. Kniha Jonáš	30
12. K postupu tvorby	30
13. Ilustrace	34
14. Listování – výběr překladu literární předlohy	37
15. Setkání s knihou Jonáš – v českém prostředí	37
16. Praktická realizace	39
17. Praktická aplikace – „Transparence Jonášova příběhu“	39
Výtvarná dílna – výtvarné odpoledne	40
18. Závěr	41
19. Doslov	43
20. Seznam použitých zdrojů	45
21. Seznam příloh	46

*„Ti, kteří se vydávají na lodích na moře,
kdo konají dílo na nesmírných vodách,
spatřili Hospodinovy skutky,
jeho divy na hlubině.
Poručil a povstal bouřný víchr,
jenž do výše zvedl vlnobítí.
Vznášeli se k nebi, řítili se do propastných tůní,
ztráceli v té spoušti hlavu.
V závratí jak opilí se potáceli,
s celou svou moudrostí byli v koncích.*

Žalm 107, 23 – 27

Jonáš

„Tato práce pojednává o dopise, jenž je převázán obyčejným provázkem. Zabalen v obyčejném papíře se nachází položen tam, kde dopadá jen nepatrný proužek světla.“

Napiši-li to lapidárně, kniha Jonáš pro mne byla tématem neuposlechnutí. Předpokládala jsem, že o tom ta kniha je. Jonáš se odklonil z cesty, protože se mu nelíbila. Měl z ní strach. Zažíval neskutečnou hrůzu na cestě na lodi. Kdy už ho námořníci objeví. Kdy zjistí, že to, co se děje, se děje jen vlastně kvůli němu.

Ve své diplomové práci se zabývám tématem Jonáše. Přemýšlím nad tím, co jej vedlo k jeho bizarnímu jednání, a snažím se jej zachytit v ilustracích na podkladě biblického textu.

Praktickou částí diplomové práce se má stát vlastní ilustrovaná kniha Jonáš v jednom výtisku. Tato kniha slouží i jako základ pro pedagogický program, jenž z daného tématu vychází.

V ilustracích jsem se rozhodla pro zachycení a prozkoumání toho, co Jonáš prožíval. Proto, a na základě tohoto zkoumání, se domnívám, že přínos Jonášova téma nemusí být zacílen pouze na školní prostředí, neboť v obrysech jeho osoby můžeme spatřovat siluetu svou vlastní.

Kniha Jonáš – to jsou pro mne dramatické okamžiky, zvraty na cestě, o níž je nám dodáno písemné zprávy.

Kdo to byl ten Jonáš? Kam šel? A odkud pocházel? Jak jen jej přiblížit?

Jak jej přiblížit čtenáři? V ilustraci – jakým způsobem vyjádřit jeho pocity? Hledala jsem techniku, kterou by bylo možné zachytit příběh – jenž je takové drama – odpovídajícím způsobem. Jak vyjádřit to, čím Jonáš procházel? Věděla jsem jen, že k „takovému drama“ – „nesedí“ kresba veristická...

Přemýšlela jsem nad jeho pohnutkami – jenž některé pro mne i nadále zůstávají tajemstvím... Tajemstvím, jenž by bylo škoda již na začátku konkretizovat. Odhalovat je přísluší každému člověku, jenž čte Jonášův příběh.

1. Hloběji, než jsem čekala

V Jonášovi na prvopočátku, spatřuji záhadnou osobu. Tak záhadnou jako obyčejnou a jedinečnou... Hned v prvních třech verších jsme přivedeni k ději, který se obrací o sto osmdesát stupňů.

Jednání této podivuhodné osoby je „nepochopitelné“, a přesto zrcadlí jednání každého z nás. Nepochopitelným se stává však mnohem víc. A to jednání, které může Jonáš sám na sobě zakusit. To je také příčina – proč mne kniha Jonáš tak fascinuje.

Dovolte mi nyní, abych se s Vámi, zamyslela nad nastíněnými tématy tak, jak mi přicházely na mysl při četbě této výjimečně obsáhlé knihy, ač se to, co do počtu použitých tiskařských kuželek nemusí zdát.

Učiním tak skrze několik kapitol, jenž jsou částečně paralelou Jonášova příběhu. Následující text je proložením myšlenek, jenž se mi objevovaly v mysli jako kameny. Ne svou tíží. Ale způsobem, jako milníky u cesty, jenž nás vedou příběhem. Tak, jak mne napadaly; to, co mi přicházelo na mysl, co jsem považovala za důležité, klíčové...

Považovala jsem je za pravděpodobné desky, z nichž je dějová linie vyskládána. Pravda, některé z nich chyběly. K jejich odhalení může vést odborná literatura.

Nabízí se přirovnání také k hromadě břidlice. Jednu desku významu odsunete, a objeví se další. Jenž jsou ve vrstvě pod ní. Opatrně jednu nadzvednete, a objevíte další.

Zmiňovala jsem se o širší možnosti použití tohoto literárního poselství. Tkaniva a šíře, jenž v sobě zahrnuje Jonášovo téma, může být efektivně využito i jako terapeutického materiálu.

Domnívám se, že se může stát kvalitní nosnou kostrou pro expresivně terapeutické činnosti vedené odpovědnou osobou lékaře či arteterapeuta.

Myšlenky v následujícím textu mohou sloužit také výtvarnému pedagogovi, aby si z nich dle uvážení postavil vlastní stavbu.

Pročítám další literaturu, pročítám Jonáše. Abych se více seznámila s jeho příběhem. Je to krátká kniha. Je to obyčejné? Je to překvapivé?

Čím dále pročítám biblickou knihu Jonáš, zjišťuji a shledávám, že je velice šokující.

2. Bouře

Nezdálo se to patrným, a přišla bouře. Nezdálo se to patrným, jen Jonáš pociťoval každický závan vánku s větším a větším napětím.

Tížilo ho jeho cesta, tedy příčina, proč se na ni vydal. Ohlížel se zpět, a když ne patrně fyzicky, tak alespoň v myšlenkách. Stále. Taková byla jeho situace.

Ale musel se tak rozhodnout! – přece... Nebo ne? Po pravdě řečeno, tato myšlenka, s níž nasedal tvrdě, tvrdošíjně na loď, tam v přístavu v Jafě, jej již docela opustila. – Ač i tehdy věděl, a ve svém nitru se před tím třásl, že nejedná tak, jak by měl... Nyní začínal vážně měřit své rozhodnutí.

Jonáš byl na útěku. Před čím Jonáš utíkal? Co se stalo? To věděl jen on, a... Přál si, aby to tak zůstalo. Co dělat? Odjede do daleké země, a tam jej již nebude nikdo znát. Tak si to tedy představoval... Jen klidu, toho mu pozbývalo.

Bylo jej čím dál méně, pokud nějaký mohl mít. Nepředstavitelné. Neklidná to cesta – ač vlny vždy s pravidelným měkkým „šplouchnutím“ narážely na bok lodi. – Pro Jonáše nepatrný detail přítomné situace; jenž se k jeho svědomí ozýval jakoby z dálky.

Koutkem oka sledoval vzdálený cíp mračna na obloze, a patře nazad, i svoje černé myšlenky. Sebe i okolí, ale to nejhorší, co jej doslova stravovalo, byla všudypřítomná vina. Pojíkala jej do sebe a zahlcovala.

Kolik času od onoho vyplutí uplynulo pro Jonáše?

Co ten Jonáš vlastně provedl?

Ty nejčernější mraky již nemohl sledovat. Zvedal se silnější zlověstný vítr. A Jonáš? Už ví... Nejen jemu je jasné, že se neděje nic dobrého. Na lodi se již nemlčí; propuká ruch, námořníci pobíhají po palubě a stahují plachty. Stahují lana, uklízejí, co se dá. Připravují se, nebo spíše, jsou již zahlceni pořádnou mořskou bouří.

***„Poručil a povstal bouřný víchř,
jenž do výše zvedl vlnobití.“¹***

---

1 Žalm 107, 25.

To, co se zdálo jen jako černý, lehký, rozevlátý, pomalu se přibližující, avšak zlověstný útvar na obloze, nyní zachvátilo celou loď. Se silou vlastní uragánu zmítá plavidlem. Loď je jednou přídílí výš, a pak se propadá neskonale nepříjemně dolů. Bouře sílí.

Přečteme-li si namátkou v Bibli žalm stosedmý, nalézáme v něm naprosto dokonalý popis beznaděje a nemohoucnosti, jakou přítomní na lodi prožívali.

*„Vznášeli se k nebi, řítili se do propastných tůní,
ztráceli v té spoušti hlavu.*

*V závratí jak opilí se potáceli,
s celou svou moudrostí byli v koncích...“²*

A tak veliký vítr. Začíná boj o život. Vlny vynáší loď vzhůru k rozbouřené obloze, aby pak zmizela. Tonula v hlubině... Ještě se vynoří. Temné postavy, jejichž zděšené tváře často promítne záře blesku, křičí: „Život!“, „Zachraň nás!“; úpějí lodníci každý ke svému bohu. V zoufalé snaze zachránit se, vrhají do moře předměty, aby odlehčili lodi. Bouře přetrvává.

O tomto hovoří jedna z ilustrací v knize.

(Mohu-li dodat – stojí za zmínku podívat se – jaká je podobnost citovaného žalmu sto sedmého s biblickou knihou Jonáš. Souznění je zde viditelně mnoho.)

Jonáš – co Jonáš? Naprosto konsternován. Tak rychle, tak neodvratně, s takovou jistotou jej dohnal důsledek jeho činu. Není kam odejít. Není kam zmizet. Viděl jej černý před sebou a v sobě. Cítil jej a zažíval na vlastní promočenou kůži. Zakoušel celou svou bytostí.

Tak se mu točila hlava...? Už nemohl dál snést svou vinu, že zalezl do podpalubí? Tam zůstával. Šel si „raději“ lehnout. A tvrdě usnul.

Nedávno jsem slyšela myšlenku, o tom, proč Jonáš slezl do podpalubí. Důvod, který ho k tomu dovedl je spojitostí k pochopení směru, kterým se Jonáš rozhodl ubírat; o něm až na patřičném místě.

Překvapivým, v událostech na lodi, je naprostý rozpor v reakcích na propuklou bouři – Jonášových a těch, jak se jali situaci řešit lodníci. Jonáš se rozhodl situaci neřešit. Odchází z rozbouřeného pole. Proč to? Zalepil oči. Spal. Naproti tomu pohanští námořníci úpěnlivě volají každý ke svému bohu. Dokonce jeden z nich přijde, napomene Jonáše, že se nemodlí, a vyvede ho zpět do reality.³

---

² Žalm 107, 26 – 27.

³ Svatopluk Karásek, *Tři kázání o Jonášovi*, str. 7.

Jonáš nerad procítá. Co dělat?

Uchyluje se ke svému původnímu úkrytu, k přístřešku na zádi lodi. Tady seděl, když se, s poslední září slunka v zádech, pevně rozhodl vydat, kudy se vydal... Pak již nešlo couvnout. Nešlo? Nešlo. Nemůže nevzpomenout... Sleduje vyděšené námořníky.

Tížilo jej svědomí, to byla asi nejtěžší z věcí, jenž se na lodi nacházela. „Ach, to je kvůli mně. To je kvůli mně.“ On to věděl. Námořníci zběsile zachytávali lana plachtoví. Snaží se, co mohou.

On věděl, co se děje, a dělalo se mu špatně. Cítil tlak v hlavě, podlamovaly se mu nohy, ale nemohl se pohnout. Věděl, že není, kam by mohl odejít. Motala se mu hlava, se vši svou moudrostí byl v koncích. *V závratí jak opilý se potácel.*⁴

Tak víš, Jonáši, jak to s tebou dopadne.

Před čím prcháš? Zajímavá je Jonášova odpověď „...jenž učinil moře i pevninu.“⁵ V mořské bouři i na pevnině. – Z jeho odpovědi vyznívá, že i bouři, místo, kde teď se Jonáš nalézá, má Bůh pevně pod kontrolou. Byl si Jonáš vědom toho, jakou váhu má to, co říká?

Těžko říct. A těžko říci i to, co ze sebe právě musel vypravit. Řekl pravdu. Ale možná by ji neřekl, kdyby nemusel.

Kdo je vinen? – Podle starověkého zvyku – ten, na jehož hlavu padlo vážné obvinění, mohl být posazen na loď a vyslán přes moře... Pokud loď doplula v pořádku, usuzovalo se, že pasažer je neviný. Měly ho (ne)ochraňovat božstva, v která pohané věřili.⁶

Odtud možná domněnky námořníků, jenž nyní metali los; na koho padne. Padl na Jonáše. Reakce námořníků na Jonášovu další výpověď, je naprosté zděšení. Sám jim pověděl, že prchá od Hospodina. Tito muži měli větší bázeň, než Jonáš.

Jonáš si z nějakého důvodu vybral cestu, která se mu asi zdála lepší. Lepší je prchat? Jonáš se vydal na cestu pryč od Boha. A ještě si ni, cestu pryč do nicoty, zaplatil lístek.⁷

Zajímavé je srovnání pohanské domněnky, Jonášova vědomí a reality, že jej Bůh v bouři neopustil a nenechal padnout.

Jedna z ilustrací v knize, jenž je praktickou částí diplomové práce, se vztahuje ke kapitole

---

4 Žalm 107, 27.

5 Jonáš, 1, 9.

6 Elias Bickerman, *Four Strange Books of the Bible*, str. 10.

7 Štěpán Hájek, *Jonáš*, str. 27.

Bouře. Jonášovi je z jeho činu špatně. Z tíže vědomí je celý zelený. Za ním, a vizuálně i nad jeho hlavou – obklopuje jej černý mrak... myšlenek, vzpomínek a reality.

Bílé pole, v němž bojují námořníci, odkazuje k tomu, že oni vinu nenesli. Jonáš se snažil vypadat nenápadně, nedat najevo vlastní provinění vůči svému Bohu. Ale okolí – černé nebe a odraz hrůzy v moři, byl jeho pravdivým obrazem. Chtěl vše skrýt, ale tohle vše jej prozrazovalo. Vše kolem to křičelo. Mohli to vidět námořníci? Museli si toho všimnout? Poznali v tom souvislost? Komu ji bylo dovoleno spatřit?

Jednou se na všechno přijde. Není nic, co by bylo skryto a jednoho dne se to neprovalilo. Jednou se na vše přijde.⁸

Vrátím-li se k žalmu 107, je tam tolik podobného a shodného. Připadá mi, jakoby to byly dvě knihy položené přes sebe. Je to pozoruhodné. Jako bych četla příběh Jonáše v hávu těchto řádků a ony se rozestupovaly, aby bylo možno pohledět pod ně, aniž by změnilly své místo na papíře. „Ono to tam je.“

3. Co bouři předcházelo?

„Stalo se slovo Hospodinovo k Jonášovi, synu Amítajovu:

„Vstaň, jdi do Ninive, toho velikého města, a volej proti němu, neboť zlo, které páchají, vystoupilo před mou tvář.“⁹

A! Něco takového slyšet! – To je jasné slovo.

„Ale Jonáš vstal, aby uprchl do Taršíše, pryč od Hospodina. Sestoupil do Jafy a vyhledal loď, která plula do Taršíše.“¹⁰

To je docela odvážný čin. Ovšem, nikoli; odvahy pozbývá.

Proč to Jonáš udělal?

Že se Jonáš rozhodl neposlechnout, nebylo pravděpodobně proto, že by a priori nechtěl poslouchat. To mi k němu „nesedí“.

Jonáš se však rozhodl neposlechnout. Co jej k tomu vedlo?

---

8 Podle: Marek 4, 22.

9 Jonáš, 1, 1 – 2.

10 Jonáš, 1, 3.

Jsem přesvědčena o tom, že Jonáš byl člověk, který „neměl v plánu“ udělat „něco zlého“. To asi opravdu ne. Představuji si jej jako člověka, jemuž šlo o poctivost, čestnost... a o to, aby žil podle Boží vůle nejlépe, jak to jen pochopil. –Tak si to tedy plánoval.

Jonáš třeba nekradl, nelhal, nepodváděl... úskalím se mu však stalo, jako obvykle těm, co nekradou, něco méně uchopitelného.

Jonáš stojí. Slyší. A rozhoduje se. Přesto se však vydal na loď. Proč to jen udělal? Předpokládala jsem, že jej k tomu donutil strach. Jít do tak velkého města, do Ninive? Dalo by se předpokládat, že tak velké město, jakým Ninive se svými sto dvacetí tisíci obyvateli tehdy bylo, poslechne jednoho neznámého člověka? Tedy, zda ho vůbec přeslechne. Nezašlapou ho do země na ulicích, za to, co jim bude povídat?

A jít tam sám? Ti lidé ho tam převálcují. Nebo něco horšího. Věděl, jaké Ninive bylo... To ano. Ale s největší pravděpodobností si toho byl vědom velice dobře.

Že se Jonáš rozhodl neposlechnout, nebylo pravděpodobně proto, že by nechtěl poslouchat. Možná plně souhlasil s tím, co mu říká Bůh, a chtěl by tak za „normálních okolností“ jednat, ovšem ty normální okolnosti by byly podle Jonáše vyjma čeho?

Již nějaká pohnutka, jenž vznikala dřív; možná nenápadně, rozhodla o jeho nynějším činu. Jonáš žil s něčím, čemu, kdo ví, zda věnoval pozornost, anebo zarytě nevěnoval... Nicméně nechal tomu dveře pootevřené, aby to ovlivňovalo jeho život. Zkrátka tak žil. Nebýt Božího hlasu, žije si tak dál. A ocenil by přítomnost dalšího poklidu.

Nyní se prokazatelně ocitá na šikmé ploše. Je to rozhodování? – Nebo už jen rozhodnutí. Do Ninive??!

Ocitá se nad zlomem – dříve nalomeném – a cosi pokřivené v Jonášovi jej dožene k tomu říci: „Ne“.

Tímto se otevřeně staví proti, „pakuje se“ a urychleně prchá do přístavu. Snad ho nikdo neviděl. Snad ho nikdo neuvidí. Rychle, jen pryč! Jen pryč.

Lod' do Taršíše nevybíral náhodou. Dal si s tím tu práci, aby mohl plout tak daleko, jak jen bylo možné. Pryč tam daleko, jen, jen pryč! Hrozivě vypadající Jonáš, jenž svou podobu neviděl, nasedá na loď. Do města na poslední zeměpisné šířce, která byla známa. A je to potvrzeno. Už se nevrátí.

K tomuto obrazu se vztahuje první ilustrace.

„Na vážkách“

Možná věděl, co sám „nejlíp“. Anebo nevěděl... Proč tedy nešel? Z nějaké příčiny začal snad dokonce pochybovat, že to, co mu říká Bůh, bude nejlepší? Nevěřil tomu? Nebo tomu i věřil, souhlasil s tím. Chtěl. Ale bál se. Tedy, v jeho situaci... jistě, do Ninive...

Nebo to i věděl, kudy jít, souhlasil s tím. Chtěl. Ale bál se.

Nešel. Odmítl. Co když byl tak tvrdohlavý? Byl svéhlavý? Nebo měl strach? – To se přeci vylučuje.

Ale vylučuje se, doopravdy, tvrdohlavý a mít strach? Nemohou být tvrdohlaví lidé, ti jenž strach mají? Co je ohrožuje, že nemohou přijmout jiné východisko? Neposlechnou strachy? Nebo neposlechnou proto, že jen nechtějí ani pomyslet na připuštění toho, že by mohla existovat jiná cesta, než ta, kterou považují za správnou? (To by je v něčem ohrozilo.) Motivem v pozadí vždycky nacházím strach.

Druhým motivem by mohlo být, že Jonáš nechtěl Ninivským zprávu dopřát. Tu dobrou zprávu o odpuštění. Proč? Proč ji nechtěl dopřát Ninivským? Sám si myslel, že je lepší. Oni si ji nezaslouží.

Nebo se jim chtěl pomstít, nemám vás rád; „tak, a vy ji nemáte!“ To je krajně smutná situace. Ale jiný důvod už mne nenapadá. Pokud je tomu tak, co mohlo dovést Jonáše k takové nenávisti?

Jaké Ninive bylo? Lze pochopit, že k spořádanému životu mělo toto město hodně daleko. Dočítáme se... „*neboť zlo, které páchají, vystoupilo před mou tvář.*“¹¹ ... Ninive, hlavní město Asyrské říše, ležící na řece Tygris, muselo být hodně nepříjemné místo. Morálně zkažené město. – A pro Jonáše nepředstavitelné.

„Miluj bližního svého“

K jeho útěku; ty lidi opravdu neměl rád. Přemýšlela jsem o tom, že se mu jen z bázně nechtělo jít do „jámy lvové“, aby ho za to, co tam měl volat, neukamenovali. Ono – to, co měl vypustit z úst..., nebylo příjemné. Nicméně nebylo tomu tak.

Rozhodl se odejít pryč. Pryč od míst černých, kam měl jít, od lidí, kteří měli dle něj

---

11 Jonáš 1, 2.

to nejčernější svědomí. Nechtěl vejít do středu nealtruistických Asyřanů. Jejich pověst. Jejich činy! Ten, jenž byl povolán, nechtěl bojovat. Nechtěl se snažit, zapřít sám sebe, nasadit vlastní kůži a být tam. Hrůza! On – raději chtěl někam, kde po něm nikdo nebude nic chtít. Nic takového.

Jonáš Ninive „spatřuje“ jako centrum zla; domnívám se, že výraz tohoto obrazu nemůže být dostatečně hrůzný bez uvedení následujícího odstavce.

Asyrská realita

Realita je mnohem tvrdší. Dle historických pramenů víme, jaké byly zvyky krutých Asyřanů. Můžeme slyšet o drancujících vojscích, získávajících informace od zajatců mučením nevybíravými způsoby. O tom, že Asyřané byli opravdu velice krutí, není pochyb. Někteří je popisují jako nejbrutálnější národ starověku. Dokonce se stávalo, že lidé z obléhaných měst, jen aby jim nepadli do zajetí... jednali stejně, jako zoufalí lidé v Masadě.¹²

S touto informací se již není co divit, proč by takový obyčejný Jonáš neměl chtít jít do města. Mohl by se bát o život. Oprávněně.

Nicméně strach o vlastní bezpečnost, jak je patrné z dalšího zkoumání, nebyl prioritním motivem. Jonášův důvod útěku, jak odhalí další text, a v samotné knize Jonáš až čtvrtá kapitola, je odlišný.

Jonáš Nešel. Jakým to byl prorokem? A zvláštní, je ještě možno jej tak nazývat, po tom všem, co dosud provedl? Nebylo toho málo. – Odmítá své povolání, a to není zrovna příkladné biblické jednání.

Od proroků se očekává, že budou plnit svá poslání. Ninive je z Jonášova pohledu koncentrace těch nejzkaženějších lidí. Kdo ví, jaký měl postoj. Možná je dokonce zavrhl. Pakliže byl Jonášův úmysl upřít jim slova záchrany, potom je úplně zavrhl, odepsal.

Co teprve, s tím se naprosto minul, od proroků se očekává, že budou činit i to, co jim nebude příjemné; a že se stanou „hláskou troubou“, ať přijdou vhod, či nevhod.¹³ – Budou mít s městem soucit.

Jonáš navíc od Boha vyloženě prchá. Špatným směrem, pryč. Vědomě. Odmítne slovo, jenž se k němu stane. Kupuje lístek do Taršíše – Taršíš leží opačným směrem než Ninive –

12... Antonín Uhlíř, *Jonáš*, dostupné na: http://www.rozhovor.cz/preklady/0087_komentare.php, vyhledáno 1. 2. 2013.

13 Svatopluk Karásek, *Tři kázání o Jonášovi*, str. 7.

místo, kam byl poslán. Taršíš leží za mořem, na konci tehdy známého světa. Nacházel se na jižním cípu Španělska.

Prorok. – Proč tedy prchl. Měl jít. JoAnn Davidsonová vyslovuje pozoruhodnou domněnku ohledně Jonášovy nenávisti.¹⁴ Její hypotéza se zakládá na historickém záznamu z Druhé knihy Královské. Dočteme se, tentýž prorok Jonáš, syn Amítajův¹⁵, žil v 8. století před naším letopočtem. (Kniha Jonáš byla sepsána později, zachovala se nám až z 5. století před přelomem nového letopočtu.)

Tento Jonáš, o kterém se zmiňuje i Druhá Královská, prorokoval tehdy k izraelskému králi Jarobeámovi. Jonáš, ten nehodný Jonáš, tedy byl prorokem. Lze ho tak nazvat; a to nejen proto, že na tomto vznošeném titulu neměl žádnou zásluhu v případě Ninive

Jak čteme v Druhé Královské, i král Jarobeám (syn Jóaše) „*se dopouštěl toho, co bylo zlé v Hospodinových očích...* a ...*Neopustil od žádných hříchů Jarobeáma, syna Nebatova, který svedl Izraele k hříchu. ...*“¹⁶ Jonáš byl poslán za někým, kdo také nežil podle Božích přikázání.

K domněnce Davidsonové. Za Jarobeámovy vlády, i jeho bezprostředních předchůdců, byl Izrael ohrožován neustálými barbarskými útoky vedenými z Damašku. O velkém utrpení Izraelitů svědčí třináctá kapitola Druhé Královské. Jonáš tehdy Jarobeámovi předpověděl znovuoobnovení hranic Izraele, jako byly za krále Davida. To se také stalo.

Prorok Jonáš pocházel z Gat–Chéferu¹⁷, ze severu země. Davidsonová se domnívá, že by nebylo žádným překvapením, kdyby Jonášovi příbuzní trpěli zmíněnými syrskými nájezdy. Říká, že možná toto je skutečnost, která vysvětluje jeho silný odpor vůči nepřátelskému městu Ninive, „ *které tehdy představovalo ještě větší hrozbu a nepřátelství než Sýrie.*“¹⁸

Jeho rodině mohlo být citelně ublíženo. Neodpuštění a nenávist způsobena válečnými událostmi. V Jonášovi, zdá se, stále přetrvávala. Ponechal si ji... Rodové neodpuštění, jenž přejal po svých předcích.

Ať měl Jonáš důvod jakýkoli, měl vůči těmto lidem velice silný odpor. Nepůjde. Ač dostal jasné slovo, co má udělat.

Má svou vůli, svůj cit a svůj rozum. – A své neodpuštění. Svůj „rozum“ především. Jonáš měl za to, že je poslán do samého centra zla. Zde je nutné položit si otázku, co si myslel Jonáš o Bohu. Jaký měl k Němu vztah? Myslel si, že mu udělá to, že jej pošle samotného trpět a umřít

---

14 JoAnn Davidsonová, *Jonáš, Biblické úkoly*, str. 10.

15 Druhá kniha Královská, 14, 23 – 25.

16 Druhá kniha Královská, 14, 24.

17 Druhá kniha Královská, 14, 25.

18 JoAnn Davidsonová, *Jonáš, Biblické úkoly*, str. 10.

do města? Že něco takového po něm bude chtít! Vůbec ho nenapadlo, že by mu k tomu mohl dát potřebné prostředky... Neuvažoval tímto způsobem. Vždyť ty lidi neměl rád, tak jak jen ho tam vůbec může poslat!

Otáčí se a zanechává domnělou hrůzu hrůz za sebou. Tam nepůjde. Místo toho se dostává do ukrutné bouře. Na místo objektivně ještě horší. Ocitá se ve strašné bouři, v něčem nejhorším, co kdy zažil. Jonáš si tedy vybral. Trpí. Velice trpí. Ani ne tak tělesně jako uvnitř, bouří, vichrem znaven, ne tolik, jako drtivě trýznivou vinou.

...

Co ten rozbitý Jonáš? „Hod'te mě tam.“ Možná už nevěděl, co si počít. Ale to je celkem zvláštní. Vidí jediný možný konec.

Ale jaký? Proč nevidí řešení, na které vždy spoléhal, když si žil v poklidu na pevnině. Chtěl zemřít pro svou nevěru. Neměl slitování dokonce ani pro sebe. Co to chce? Proč nevolá k Bohu? Proč chce místo toho „raději“ zemřít?

Jonáš pro sebe žádá konec. Ale pohanští námořníci, soucitní jinověrci, veslují ke břehu, aby jej, viníka, zachránili. Cizince, kterého neznají. Celou svou silou. Zápolí s rozběsněným živlem. Rozbouřená hladina je přemáhá, unáší pryč. Hrozí všem záhubou.

Jonáš má tak špatné svědomí. Nakonec bylo to nejtěžší vhozeno do moře; ale i s Jonášem.

Jonáš se tedy rozhodl, už definitivně –
Zaměnil význam slov jedné písně – totiž, že je možné hodit černotu do moře – za sebe samého.

4. Pád

Jonáši, kam padáš. A musíš padat?

V době, kdy jsem pracovala na přípravné kresbě pro tuto ilustraci, nebyla jsem si vědoma závažnosti Jonášova konání. Ani ve snu mne nenapadlo, co měl Jonáš na mysli. – představovala jsem si, že jeho výrok ohledně hození přes palubu, je jen zoufaným vyjádřením snahy zachránit nevinné lidi. Vždyť ti, jenž se nacházeli na palubě, neměli s Jonášem nic společného. A byl to Jonáš, díky němuž loď zachvátila bouře. Jistě šlo šlechetnému Jonášovi jen o to, aby zmi-
zel z lodi.

Očekávala jsem pokračování na vodní hladině. Pracovala jsem s představou pokračující linie příběhu... O rybě jsem věděla a předpokládala jsem, že se jedná jen o další šikmou plochu

příběhu, po které se Jonáš sveze opět hlouběji, níž,... (...aby tam ale navěky neskončil). Proto i ilustrace celkově nevyznívá tak negativně. Ale Jonáš o faktu, že pod ním v hlubině se nachází velká ryba, nevěděl.

V okamžiku – za hranou vypětí existenční situace – pád.

Při kresbě, zachytávající „letargickou“ část příběhu, si Jonáše představuji jako – zoufalého, zničeného, unaveného – padajícího...

Padal odevzdaně? – Tedy odevzdaně, beze všech sil, očekáváje jen další útrpný okamžik? Přála jsem si, aby tomu tak bylo, aby se Jonáš nevzdal. Představovala si Jonáše, jehož ruce ještě za letu svírají pomyslné zábradlí. Předpokládala jsem, že takový Jonáš skutečně byl. Držel se ze všech sil. Rozhodně neměl v plánu nechat se shodit. V kontrastu k tomu, že všechno vzdal.

Jak popsat tento okamžik. Podle mě, a přeji si to, Jonáš soustředil všechno své úsilí k jedinému: aby se udržel. Zlomek poslední vteřiny. Poslední odlepený prst. Okamžik pádu. Vystřízlivění? Těžko popsat, co v tomto okamžiku vnímal. A zda vůbec vnímal.

Hrůzy roztráštěné vody za letu kolem, a ztracené poslední, co mohl svírat v ruce.

Chřtán rozbouřené mořské vody. Snaží se ze všech sil rukama udržet nad hladinou. Kope nohama ve snaze a doufání, že na hranicích hlubiny, jejímž je teď zajatcem, nalezne oporu, od které by se mohl alespoň na chvíli odrazit. S každým vysilujícím manévrem se v tomto boji propadá hlouběji. A vítr co chvíli snímal vodu s hřbetů vln a vrhal ji Jonášovi plnou ostrou bolavou silou do obličeje. Obloha dávno potemněla. Slunce je skryto v minulosti. Jonáš je unášen mořskou hladinou do neurčita, vznáší se nahoru a dolů, ztrácí se, – Jonáš to viděl jako ve snu.

Může existovat ještě nějaká naděje? Shrneme-li Jonášovu situaci – po lidsku, ne. Už sám nemůže nic udělat. A toho je si vědom; před touto realitou už není, jak utéci, není dokonce ani místa, kam se schovat. Jen slaná voda. Která mu vždy protře oči, aby je, shovívavě, vůči své osobě, nezavřel. Až do této chvíle řídil své kroky sám. Nemožno více.

Jonáš správně „viděl“ následky; ale ne vše, jak praví jeho zkušenost, ne vše se událo tak, jak mohl očekávat. Jakmile se jeho noha dotkla vodní hladiny, a zmizel pod ní, moře se utišilo.

5. Netušená proměna

„Hospodin však nastrojil velikou rybu, aby Jonáše pohltila. Jonáš byl v útrokách ryby tři dny a tři noci.“¹⁹

Netušená proměna celé situace. To, co mě prvotně napadne, je obrazem na přebalu knihy. Hříšník Jonáš. Myslím, že více, než bych mohla popisovat slovy, vypovídá tiché zobrazení.

Tato ilustrace vznikla poměrně rychle, a nečekaně. Vznikla také rychleji, než bych očekávala, podivuhodným způsobem. Již druhý a třetí nátisk – oba k užití. A připadlo mi, že nanést barvy, je dílem okamžiku. Naleznete je obě v knize, každou vypovídající trochu jinak o jiné (viděné) realitě.

Co vzniklo, netušeně, je i netušený prostor, v němž se Jonáš nachází. Milý Jonáš. Netušeně, se objevila, díky několika dotekům technikou, jenž jsem používala, letným dotekům rukou do otočeného vlhkého papíru, i ruka položená na Jonášovu hlavu a ramena. Její přítomnost – jako v případě Jonáše – aniž by si toho byl vědom. Ilustrace vznikla bez radikální racionální kontroly.

Jonáš, ač to netuší, nachází se v centru péče a bdělé ochrany. Je v podivuhodném místě. Nitro živého tvora. Stěny utkané tou nejjemnější rukou, ty jej chrání před stoupajícím tlakem vodního sloupce. Masou hlubiny. Síla, nad kterou se podívoval i Pascal, ale Jonáš žije.

Ilustrace na mě působí jemným hlasem klidu. Naproti bezedným okolnostem, zde je pokoj, bezpečí. Jonáš je obklopen pokojem. –

Již to konečně jeho nitro pochopí? Ještě před chvílí nemohl. Poslední okamžiky rozedraného zbytku „svědomí“, bezlitosných výčitek, jenž se za ně vydávaly, měli snahu jej navždy povalit k zemi, svázat a pohltit. Nebylo jim dopřáno toho zadostiučinění.

Nastává čas, abychom se poohlédli po běhu událostí, do nichž se ten chudák dostal. Ve velmi krátkém časovém úseku. Jeden by to jen tak neunesl.

Jonáš se otočil, aby nemusel odpovědět na Boží požadavek. Utíká. A aby byl od Boha dál, aby jej snad nedostihl, prchá od Něho na moře. Taršíš! Tam! To je můj směr. Jen, aby na něj Bůh se svým požadavkem „nedosáhl“. Dostatečně daleko od Ninive.

Na lodi Jonáš z paluby, kde snad byl Bohu příliš na očích, schází do podpalubí. Zavírá oči. Aby jej neviděl. Usíná, aby jej necítil, a nevěděl o Něm. Aby byl Bohu dál. Vzdálenější.

---

19 Jonáš, 2, 1.

Nakonec se nechá vhodit do moře. Do temné propastné tůně. Jen, aby k Bohu nemusel. A jak víme, dostává se až tak hluboko, jak to jen je možné. Dostává se až *ke kořenům horstev*²⁰. Jak čteme v Jonášově příběhu, až na samé dno mořské hlubiny. – Na nejnižší bod, kam je jen možno na zemi klesnout.²¹

Čím to, že Jonáš spatřuje? nespatřitelné... Jonáš se potřeboval dostat na toto místo. Nechal „své dny dojít tak daleko“, že až zde je ochoten/schopen opravdově přemýšlet.

Byl „unesen“, do ticha a do klidu.

Jak podivuhodný prostor vnímá? Kdo by mohl tušit o jeho existenci.

Ve své výpovědi, hloubku, která je pro něj palčivější, popisuje jako *lůno podsvětí a srdce moře*²², používá zvláštní obraty: „*propastná tůň mě obklíčila, chaluhy mi ovinuly hlavu, ... závory země se nade mnou zavřely navěky*“²³ Šťasten – nikoli.

O slovech, kterými Jonáš popisuje svůj stav, a o místě, kde se nachází, vypovídá svými, nezcela uchopitelnými obrysy, i jedna ilustrace.

Jestliže někoho obklíčí dravý proud a, jak říká, *voda ho obstoupí až k duši*²⁴, neví, jak to s ním dopadne. Mohl Jonáš ještě doufat, že spatří světlo světa? V úplné temnotě. A v rybě! Jonáš popisuje pád, vertikální průlom, až na samotné dno. Do hlubiny hlubin. Tma. Tma. Temno. A ticho. Co očekávat!

O Jonáši se někdy hovoří, že se nacházel v hrobě. Nyní už vím, co se skrývá za těmito slovy. Je to opravdu zvláštní označení.

Podle výkladu Josefa Dvořáka²⁵ se Jonáš skutečně dostává do hrobu; skutečně raději volí utonutí, než aby šel do města a hlásal tam slova, jenž mu byla, jmenovitě pro Ninive, svěřena. Jonáš namísto toho prchá, bloudí... Končí to pádem a naprostým vyčerpáním. Kazatel objasňuje: „*jakoby zemřel, dostává se do hrobu*“. Proč nepochopil, že když mu pohanští námořníci říkají, aby volal ke svému Bohu, že to má skutečně učinit... Jonáš „*zemřel vnitřně, nikoli fyzicky*“²⁶

Josef Dvořák v textu vyzvedává hlubokou nepsanou myšlenku, že ač můžeme být vůči

---

20 Jonáš, 2, 7.

21 Přemysl Pýter, *Jonáš*, kázání březen, 2013, záznam dosud nedostupný.

22 Jonáš, 2, 3 – 4.

23 Jonáš, 2, 6 – 7.

24 *Český Studijní překlad*, Jonáš, 2, 6.

25 Josef Dvořák, Kázání na téma Jonáš, dostupné na: http://www.bohoslužbyonline.cz/data/2202/11_09_83/021109.mp3, vyhledáno 29. 3. 2013.

26 Josef Dvořák, Kázání na téma Jonáš, dostupné na: http://www.bohoslužbyonline.cz/data/2202/11_09_83/021109.mp3, vyhledáno 29. 3. 2013.

Bohu v jakémkoli postoji, nebudeme to my, kdo bude mít poslední slovo; protože před Ním neutečeme ani do hrobu.

Tři noci pochován pod tmavě modrou masou vodní hladiny. V hlubině moře.

Tři dny a tři noci nevěděl, co se s ním bude dít. Byl to čas, kdy si mohl spoustu věcí urovnávat v hlavě. Už jej nic nerušilo, neodvádělo pryč od pravdivého zamyšlení nad realitou. Nic jej neohrožovalo. Ninivští – ti byli ti tam. Jonáš se dostal na takové místo, kde již nic nebránilo tomu, aby se postavil pravdě tváří v tvář.

Vidím v tom i určitou laskavost. Velkou laskavost. Jonáš se dostává do ticha, kde je schopen moci přemýšlet. Ryba, jenž jej s „péčí“ přenáší... Nebýt ryby, není živ. Dostal se do místa, temnoty a ticha, na místo, které jej má přivést na cestu „života“.

To je zvláštní, jak ji, velikou rybu, vnímal?

To, že ho ryba spolkla, nemohlo být příjemný proces, ale byla to záchrana. A být zachráněn, zpravidla nebývá vždy příjemné. Něco to stojí, zachránce i zachraňovaného. Zde vidíme odkaz k Matouši 12, 38 – 42; Matouši 16, 1 – 4 a Lukáši 11, 29 – 36.

... ! ...

Konec konců, byla to Jonášova jediná možnost. Popravdě, domnívám se, nikdy by si ji nevybral, ani kdyby sám chtěl.

Komfortu nepřebývalo, ale to věděl jen Jonáš sám. V rybích vnitřnostech, se mu zřejmě příliš nelíbilo. Ale to je zcela vedlejší. Myslím, tehdy i pro něj. V kontrastu k rybí nepřítomnosti – Co si mohl přát víc? Mohl chtít něco většího?

Jonáši, co tvá naděje? Zřejmě ji necítil, neprožíval. A přece byla. Neviditelnou skutečností. Nezpochybnitelně hmatatelnou. Neviděl ji, ale byl jí doslova obklopen.

Co říci o „Jonášově okamžiku“? Považoval rybu za škrtnutou tečku za svým životem? Jak to mohl vědět. Možná – ne, jistě se s Bohem smíří, ale už se odsud nedostane. Jak vypovídá jedenáct veršů z hlubiny Jonášova srdce, pod přívalem tíhy okolností se hroučí. Zoufalost, sama ze sebe, se střídá s nadějí, v kterou doufá.

Co bylo těmi pomyslnými vrátky, které mu dovolily znovu vstoupit; aby žil? Způsobilo tu proměnu, ke které byl ochoten?

6. „Ninivské světlo“

Jonáš přiznal, co se mu stalo.

Nedržel se šalebných preludů ohledně své situace. Z místa o několika metrech čtverečných – neuniknutelno. Potápějící se, naklánějící se. Nevěděl, kam ho jen nese.

Rozhodl se volat o záchranu. Nyní se udála ta nejlepší věc, kterou Jonáš učinil. Víš, Jonáši, že bys k tomu nikdy sám nepřistoupil. Jedna z ilustrací. Jonáš se ještě modlí, když dovnitř tiše dopadá úzký paprsek světla. Ještě jej nespatriil.

Otřesen. Vyhrabal se rychle na mělčinu. Pryč! Jen nebýt v těch zpěněných vodách. Následuje jeho cesta do Ninive.

Jonáš mohl poznat; i taková zkušenost, něco tak otřesného, může být proměněno v novou příležitost. Skrze události, jimiž Jonáš prošel, byl proměněn. Ne jen tak povrchně. Ke změně smýšlení, pardon, to je slabé slovo, k tak zásadní vnitřní proměně by nikdy nepřistoupil, nebýt tvrdé, přímo brutální poučné zkoušky, které se mu dostalo.

Zajímalo by mne, zda se Jonáš radoval. Začal znovu. Od nového počátku. Přijal takový nevýslovný dar. Jaká to byla radost? Jaká vděčnost?

Myslím, že to byla radost – v tu chvíli vnitřní, s uvědoměním... S velikou vděčností. Nebo „jen“ úleva? Myslím si, že Jonáš jen děkoval...

7. Ninive

Stojí odhodlán; odhodlán jít. Dívá se do mlžného oparu, přes nějž vidí jen ti, kteří se rozhodnou neodejít. Kráčí po písku, vnímá jeho známou chuť, jenž se odráží v jíttním vzduchu. Jeho vůně jej naplňuje jako myšlenka, prostupující Jonášovo vědomí – že není sám. Rozhodl se, přeci jen, vyjít na cestu, na kterou byl poslán.

Již nebude muset utíkat. A za to je rád. Opravdu rád. Proto kráčí. Již necítí neklid, strach a ten úděsný tlak.

Jak vnímal kázání ve městě? Předpokládala jsem, že tuto výzvu přijal, jako plán. Svůj plán. Stál před městem, před tím velikým městem. Poprvé jsem to nezvládl... A kam mne to dovedlo. Teď ale už vím, že půjdu. Bez ohledu na okolnosti.

Jonáš přišel. Šel. Přichází k městu. Vzhlíží k nebi – před ním se tyčí mohutná uzavřená hradba města, hrotem namířeným proti němu. – Její silueta Jonáše mnohonásobně převyšuje. Jonášův úkol jej mnohonásobně převyšuje. Ale nad tím vším je Bůh, který všechno převyšuje.

Jeho houpavý krok. Odráží se v ranním vzduchu dozvuk jeho kroku. Před branami, co má čekat?

Prostupuje jej zvláštní klid. Ač se na cestu, jenž vede za zdi pevnosti, táhnoucím se tam, kam by jen bázlivé oko dohlédlo... nemusí těšit. Do výše se zvedá mohutná stěna, jenž by jej chtěla svým zjevem nelítostně rozdrtit.

Jak odhadují archeologové, její síla obepínala půdorys města o rozměrech asi 16 krát 27 kilometrů. Délka hradby – kilometrů 90.²⁷ Jestliže chtěl někdo městem projít, strávil tím tři dny.²⁸

Ranní město. Jonáš kráčí. Co se odehrálo uvnitř Ninive? Něco, co by Jonáš nečekal. Anebo to čekal?! Tak, jak přišel, rozhodně neodchází.

Jonáš splnil, co měl. Zvláštní je, že byl nespokojen. To, co čtu, mi, po přečtení druhé biblické kapitoly, vyráží dech. Je to možné? Tyto dvě kapitoly stojí, v jednání a v činech, které popisují, v naprostém protikladu. Rozdělíme-li si knihu podle členění kapitol na čtyři úseky, podívejme se na tři poslední. Neméně na všechny čtyři. Takové diametrální rozdíly. Tak, jak jsou položeny za sebou, míra, toho, jak nás překvapí, dramaticky narůstá.

Jonáš se hněvá. „*Jonáš se velice rozezvil a planul hněvem.*“²⁹

Nechápala jsem, proč se Jonáš hněval. Na dlouho zůstalo mým očím skryto, proč planul takovým rozhořčením.

Nejen ledajakým, čteme dokonce: „*I mrzelo to Jonáše velmi, a rozpálen byl hněv jeho.*“³⁰ Nepochopitelné.

Je příčinou, že se stala tak nečekaná věc? Je toto důvod? Očekával snad, že jej neposlechnou? – Takoví lidé, jak by mohli!

A co on! – On si kvůli tomu pobyl v rybě.

Byl teď pokořen? Utrpěl na cti? Jak se mýlil! To jej tak rozčílilo?

Jonáše spolkně ryba, jenž se nečekaně objeví; a po třech dnech jej živého vyvrhne na pevninu. Nečekaná událost. Jonáš se doslova podruhé narodil. Zjistil, co to je ještě jedna šance, odpuštění. – Ale těmhle lidem! Soudě z jeho planutí, ti si jej nezaslouží! Co se týče zla, byl

---

27 JoAnn Davidsonová, *Jonáš, Biblické úkoly*, str. 16.

28 Jonáš, 3, 3.

29 Jonáš, 4, 1.

30 *Bible Kralická*, Jonáš, 4, 1.

dalekozraký.

Do města – šel proč.

Ale přesto, jakým byl prorokem nevábneho příkladu, Bůh si jej i tak použil na misi, kterou pro něj přichystal. Jednal s ním, jednou i Jonášovi navzdory.

To Jonáš neviděl.

„Celou tu strašnou cestu! Nemohl tušit o přítomnosti velké ryby, jenž se nacházela pod ním, pod hladinou...“

Hněvat se

Neochotný k službě, neochotný k odpuštění. Takové kritiky! Jonáš je popisován ve vší své slabosti a nemožnosti. Realisticky, takový, bez příkras, jaký byl. Svatopluk Karásek příběh Jonášův nahlíží ještě trochu jinak.

Například nejen židé mají proroka Jonáše ve větší úctě³¹, i přes to všechno, co jsme se na něj dozvěděli – zatím. Proč? Mohou si na něm mnoho přechíst.

Karásek přichází s myšlenkou: dívá se na vědomí toho, jehož ruka byla vedena k zapsání knihy, jako na vědomí zasažené skutečností, že sepisuje příběh vlastní, sám o sobě. Vidí jeho skloněnou, ustrnulou tvář nad vlastními poklesky. Smířen s tím patří na neviditelnou řádku slov, jenž vybíral pro Jonášovy nevyřčené charakteristiky. Ví, platily především o něm.

Čeho si na tom člověku vážím, je jeho veliký obrat. To největší, co ve svém životě učinil. To, pro co se rozhodl, na poslední chvíli v rybě, považuji snad za ten největší čin v jeho životě. Udělal to dobře. Velice dobře. Kdyby byl Jonáš ještě větší paličák, špatně, katastrofálně by skončil. Mohl by být ještě větší paličák? Myslím – to mohl.

8. Poušť

Obrazy odehrávající se v poušti.

Šel. Zakopával o kameny v poušti. Každý ten jeden „šutr“ byl jedním z onoho moře, jímž se brodil; bylo tu pár balvanů, jenž vyčnívaly a objevovaly se zřetelněji, než mohl chtít a než

---

31 Svatopluk Karásek, *Tři kázání o Jonášovi*, str. 9.

mohl ovládnout. Nekontrolovatelně se před ním vynořovaly, mezi mžitky očí... Až jej udeřily plnou silou. Aby se zas zlomyslně schovaly. Vyčnívaly z moře, jenž se vlnilo v horkém vzduchu.

To, jenž se mohlo zdát mořem, křupalo pod nohama. Brodil se pouští. A zakopával o myšlenky, jenž mu nedaly spát. Nemohl nohu pozvednout, aby překročil obzvlášť balvan jeden... Totiž, že Ninivští (ne)ujdou hněvu.

Co znamená pro člověka být na poušti? Je to především pustina. Bez jediné kapky vody. Je to místo, kde se člověk nachází v ústraní. Tělesně strádá. Trpí pro nedostatek stínu. Do očí mu praží slunce odrážející se od horkého prachu písku a prachu. Člověk tam pobývá sám, nehostinným podmínkám vystaven proto, aby se uskrovnil a mohl přemýšlet. Předpokládá se, že poušť znamená i púšť. To se prý mnohem jasněji přemýšlí. Poušť je pouští tak dlouho; než je ve vzácný čas skrápěna deštěm a promění se v rozlehlé kvetoucí pole...

Život v poušti proběhne příliš rychle, než aby tam mohl být natrvalo. Ne však těm, kdo na ní putují. Někdy musí dojít až na hranice svých sil.

Poušť pro mne osobně předznamenává vyjití – jako tehdy Izraelci z Egypta – je to místo určitého bodu existence – . V něm se v nesnadném boji rozhodne o cestě dál. Budou hledat dál? Anebo v poušti padnou?

Je to místo, kterému se někdy nedá vyhnout. Při pobytu v poušti dochází k proměně, jenž je dalším krokem. Bez pouště se nelze vydat dál.

Mohli jsme být vyvedeni na takovou poušť, že na nás nesmazatelně působí dodnes. Kráčíme ve stopách, jenž nás z pouště vyvedly? Poušť – tlak okolností, jenž nás donutily změnit směr. Poušť to je obrazem, který mi tuto skutečnost ilustruje.

V Bibli nenacházím přesný obraz toho, že místo, kde se Jonáš nacházel, na východ od města – že jeho poušť, o které píši, pouští byla fyzicky doslova. Víme, že si tam zatím postavil přístřešek a „*pobýval pod ním ve stínu...*“³². Postavil si ho, aby mohl sledovat, co se s městem bude dít.

Ve verších, o skočci, o němž se teprve dovíme, čteme o klimatických podmínkách: *... a chránil jej před horkem.*“³³. Avšak následující slovní spojení jako: „*horký východní vítr*“³⁴, „*žhavý východní vítr*“³⁵, „*...slunce bilo na Jonášovu hlavu, takže*

---

32 Český studijní překlad, Jonáš 4, 5.

33 Bible Kralická, Jonáš 4, 6.

34 Český studijní překlad, Jonáš 4, 8.

omdlával. ³⁶ „a slunce bodalo Jonáše do hlavy, až úplně zemdlel...“ ³⁷ nemohou evokovat jiné místo.

Jonáš se nacházel na poušti i jinak – pod vlivem událostí předchozích dní. Mohl ležet vyčerpán, vzpamatováváje se z šoku?

Po zápase o život. Po takovém selhání, jenž jej dovedlo až k hrobu. Nebo se již vzpamatoval?

Těžko říci, možná se „vzpamatoval“ až příliš rychle, anebo smetl ze zřetele důsledky svých vyhraněných názorů, předpojatostí a představ o tom, co bude (nej)lepší.

Mimo to prožil, co je to obrat, odpuštění a záchrana. Pobyl si až na dně. Jaké to bylo v hlubině uvnitř? Co se tam stalo. Co uslyšel. Na co patřil jeho zrak? Kam padaly jeho slzy? A kam se odrážely jeho prosby? Jak byl tiše vyzdvižen? Pomalu? Polehounku? Tiše? Že to ani nepostřehl? Pomalu? Každým dnem? Kam se přelily hlubiny; až nakonec jednoho dne spatřil paprsek světla? O to více je zarážející následující. Naprostá tvrdost.

Osobně si myslím, že se mohl rozezlít i sám na sebe: já jsem v té rybě byl – a jak to, že oni bezodkladně poslechli?! Přál jim, aby si v té rybě také pobyl?

Vlastně se konkrétně nedočteme, co jej tak rozčílilo, „...což jsem to neříkal, když jsem byl ve své zemi?“ ³⁸ Ale co Bohu říkal? Slova, jenž to vyjadřují, pro mne stále nabývají implicitního významu. A tak několik týdnů nevidím... A chodím s tím, že skutečnost, pravou příčinu Jonášova hněvu, stále nechápu.

Donedávna jsem přehlížela slovo „věděl“ ³⁹. Slovo, které tam vždy bylo, ale jeho význam mi k souvislostem nenápadně unikal. Nyní mi je to jasné. Možná je to i tím, že v ekumenickém překladu není důvod Jonášova hněvu tak bijící do očí, jako v překladech jiných. Přesto – je tam.

Jednoho dne jsem uslyšela následující: V jazyku člověka, jenž knihu sepisoval, stojí za zmínku použití konkrétního tvaru slova s významem „zlo“ ⁴⁰. Jak jej podávají jednotlivé české překlady, slova vyjadřující tuto skutečnost, popisující rozezlení, jsou slova silná. „I mrzelo to Jonáše velmi, a rozpálen byl hněv jeho.“ ⁴¹ „Jonášovi se to hrozně moc nelíbilo

---

35 Slovo na cestu, Jonáš 4, 8.

36 Český studijní překlad, Jonáš 4, 8.

37 Slovo na cestu, Jonáš 4, 8.

38 Jonáš, 4, 2.

39 Jonáš, 4, 2.

40 Přemysl Pýter, *Jonáš*, kázání, březen 2013, záznam dosud nedostupný.

41 Bible Kralická, Jonáš, 4, 1.

a vzplanul hněvem. ⁴² „Jonáše ale popadla veliká zlost. Rozzlobilo ho to tak, že...“ ⁴³

Ve svém mateřském jazyce použil pisatel tohoto slova ve stejném tvaru na dvou místech knihy. Poprvé na místě, kde se Jonáš hněvá, je rozezlen. A na místě: „*neboť zlo, které páchají, vystoupilo před mou tvář.*“ ⁴⁴ Jsme konfrontováni s jasným faktem. Dalo by se ptát, zda ještě lze polemizovat nad tím, které zlo má větší závažnost?

Význam hebrejského slova, jenž vyjadřuje Jonášovo veliké rozezlení je stejně silný

Kdybychom chtěli bádát nad kořeny tohoto zla, je záhodno více hledat nejen na místech, o kterých jsem částečně psala ve třetí kapitole.

Nyní jsem si docela jistá, že jim záchranu nepřál, nehledě ke slovu „věděl“, které jsem stále přehlížela.

Jonáš – čekal snad, co čekal? Že sestoupí oheň s nebe? Možná. A skutečně ho rozpalovalo, že se nic neděje? Jak by takový člověk mohl být prorokem? I kdyby ne, jak by, i tak, mohl jednat? Je to opravdu nepochopitelná osobnost.

Skrz úzce přivřená víčka sledoval, co se s městem stane. Postavil si na to, opodál, i přístřešek. Mínil setrvat. Myslel si snad, že tito pohané, to se svým obratem nemyslí zas tak vážně? A ještě všichni do jednoho. To je divné. To je opravdu hodně divné... I král!

Jak je to možné! Ne. A já přeci... já jsem Hebrej. Plál tak zřejmě hodně dlouho. Silně. Je možné s tímto Jonášem ještě něco udělat? Nepoučitelný člověk. Oni si odpuštění v žádném případě nezaslouží!

Hněv, který jej zachvátil, jej dovedl až k tomu, že si přál zemřít. To – raději, než jim odpuštěním.

Hospodin se jej zeptal, „*Myslíš, že se zlobíš právem?*“ ⁴⁵

---

42 Český studijní překlad, Jonáš, 4, 1.

43 Bible 21, Jonáš, 4, 1.

44 Jonáš, 1, 2.

45 Bible 21, Jonáš, 4, 4.

9. Ve stínu

Bůh připravil rostlinu, ať čteme, skočec, břechťan, nebo ricinovník, „...kterýž vyrostl nad Jonáše, aby zastěňoval hlavu jeho, a chránil ho před horkem.“⁴⁶ „Aby se mu ulevilo a nebylo mu zle.“⁴⁷

Vyrostl, pro Jonáše. Aby se Jonášovi ulevilo. Z jeho zloby, která mu nedovolovala přemýšlet.

Listy, jenž se pohupovaly v necitelném, neviditelném a nevyřčeném vánku nad jeho hlavou. Zaostřil zrak na modrozelený okraj oné netknutelné přítomnosti. Na živoucí řečiště žilnatiny; opory, jenž list nesla.

Mohl snad zaslechnout slova, jenž slýchával „polskou hebrejštinou“⁴⁸? Jejichž význam byl... Ne, nemohl, protože byl příliš zaměstnán hněvivými myšlenkami na Ninivské. Jonáš tehdy neslyšel.

Je to příliš?

„I stalo se, že když vyšlo slunce, nastrojil Bůh vítr východní žhoucí, a bilo slunce na hlavu Jonášovu, tak že umdléval, a žádal sobě, aby umřel...“⁴⁹ Vidíme, Jonáš nedošel až na „konec pouště“, na kterou se vydal, stravovala jej nad jeho síly.

Bůh nastrojil červa, a ten skočec nahlodal, takže přes noc uschl.⁵⁰

Slunce bodalo. Jonáš ležel vyčerpán. Své vyčerpání nemohl ani plně pocítit, protože mu hněv nedal spát. Přál si zemřít.

Hospodin se jej zeptal: „Je to dobře, že ses tak rozzlobil kvůli ricinovníku?“⁵¹

Jonáš odpověděl: „Je to dobře, že jsem se rozzlobil až na smrt!“⁵²

Hospodin mu řekl: *Tobě je líto ricinovníku, se kterým ses nenamáhal ani jsi mu nedal vzrůst; přes noc vzešel, přes noc zašel. A mně by nemělo být líto toho velkého města Ninive, ve kte-*

---

46 Bible Kralická, Jonáš 4, 6.

47 Bible 21, Jonáš, 4, 6.

48 Narážka na báseň Romana Brandstaettera: *Biblio, ojczyzno moja... (Bible, má vlasti...)*; jedná se o určité vyjádření vztahu. Je to báseň autora, jenž knižně převyprávěl Jonášův příběh.

49 Bible Kralická, Jonáš 4, 8.

50 Jonáš, 4, 7.

51 Český studijní překlad, Jonáš, 4, 9.

52 Český studijní překlad, Jonáš, 4, 9.

rém je víc než sto dvacet tisíc lidí, kteří nerozeznají pravici od levice, a ještě množství zvířat?“⁵³

Kniha končí otevřená, otázkou. Jonášovu odpověď už jsme neslyšeli. Je jisté, že nemusela skončit dobře. Odpověď na tuto otázku je prostorem pro každého z nás.

S Jonášem, bylo s ním nakládáno s obrovskou péčí a nesmírnou trpělivostí. Ten, jenž ze sebe házel zlostné řeči, dostává jako odpověď nádhernou rostlinu, která mu má přinést úlevu a potěšit jej. Všimněme si, teprve až tehdy je Jonáš schopen projevit radost. – Taková péče o něj, a on to nevidí.

S velikou péčí a ohleduplností, nejen vzhledem k jeho osobnostnímu nastavení, je sním jednáno po celou dobu.

Vzpíral se svým posláním a zarputile je odmítal. Kazil příležitosti a rozhodně nešel příkladem vůbec nikomu. Co s tím zapšklým Jonášem?

Je s ním jednáno tak, ne, aby byl zdeptán, zlomen a zničen, ale tak, aby byl veden k proměně.

Ano, ale Jonáš to stále nechápe.

Ninivské nepřestal nenávidět ani o trochu méně. Nic jim nepřeje. Co by Jonáš zasloužil za takové řeči, zlost pohrdání a slepotu? Možná by měl dopadnout tak, jak to přál Ninivským.

Nikoli, to se neděje. Bůh nemá zalíbení v tom, aby člověk zahynul.

Jonáš se má naučit a pochopit, že člověk mezi vším stvořením ve vesmíru má tu největší hodnotu.

10. „Problém“ svobody

Pohlédneme-li na Jonáše, spatřujeme člověka, který dostal neobyčejně jasné slovo, ohledně směru, kterým se vydat. Dostal tak přesné instrukce; co se sebou v životě dělat, nebo spíše, kam teď aktuálně jít, že se nám o nich může často jen zdát. Jonáš byl poslán, aby někomu přinesl něco dobrého. – Zde konkrétně zprávu, slovo.

Ano, muselo to být hodně nepříjemné, vyhlídka na to zvednout se a jít kárat lidi. Pro Jonáše břemeno, těžkost, záhadná věta, jejíž realizace v terénu se mu, jak je patrné, dosti přičila. Nakolik Jonáš slovu rozuměl? Kolik toho věděl o svém poslání – pro něj neskutečný úkol, který se mu dokonce i protivil. Kolik toho ví prorok, když má vyjít. Ví, že je prorokem?

---

53 Český studijní překlad, Jonáš, 4,10 – 11.

Větu, kterou měl v Ninive volat, vnímal jako opravdovou nepříjemnost. Pro ně? Pro sebe? Avšak věta, kterou ani prorok nechápe, znamenala záchranu pro sto dvacet tisíc lidí.

Od začátku vidíme, že Jonáš šanci, úkol, jenž dostal, neobyčejně pohřbil. Jonáš je perfektním příkladem, ač asi nerad, jak se jednat nemá. Také víme, že jeho zloba jej znovu a znovu odvedla a odváděla na scestí...

Jonáš měl svobodu rozhodnout se jít/nejít do Ninive. Bůh ho nechal, ať si zvolí, jak sám chce. Tak nešel... Máme svobodu, rozhodnout se, jak sami chceme, ale za činy ponese následky. Není vyhnutí.

Jonáš se svobodně rozhodl, i když to zas taková svoboda, pod vlivem toho, co se mu usídlilo v hlavě, také nebyla. Avšak jeho svobodou bylo, dovolit si přijmout jakékoliv myšlenky a nechat si je vstoupit do hlavy.

Opravdu byl svoboden? Vždyť to nechtěl. Dalo by se říci, že byl nakonec do Ninive „dotlačen“. Tak, jakápak svobodná vůle? Mohl by namítnout, že toto žádná svoboda nebyla. Vždyť tam stejně musel!

To je otázka. Jonáš byl na cestu do Ninive znovu vyslán. A mělo to konkrétní důvod. Dovedeme si představit následky, kdyby se v rybě zatvrdil a řekl: Nepůjdu. Nebudu volat k Bohu. Nebudu se modlit. A ani litovat toho, co jsem udělal.

Byl tam vyslán možná proto, aby byl sám zachráněn. Což je více jak vnější svoboda. Domnívám se, že svobodu nakonec měl. Bylo to právě svobodné rozhodnutí, co mu zachránilo život. Byl to okamžik obratu, rozhodnutí, které mohl, ale stejně tak vůbec nemusel učinit. A to bylo právě jen na něm.

Podívejme se nyní z perspektivy, která byla jeho očím skryta. Jonáš byl zprvu nepoužitelný, problémem bylo, že vůbec nebyl ochotný, ano, k ochotě to mělo hodně daleko. Rozhodl se být naprosto, ale naprosto a zatvrzele nepoužitelný, a přesto si ho Bůh použil. A to hned několikrát, ne pozor, několikanásobně. Nejen k tomu, aby k sobě obrátil pozornost pohanských námořníků a dovedl je k sobě, ale i k tomu, aby Jonáš šel a hlásal v Ninive.

Jeho výzva, tedy to, co Jonáš provolával – ať za jakýchkoli pohnutek a vlastních pocitů – to se můžeme jen domnívat; ale provedl ji – přinesla užitek několikanásobný. Zde stonásobný, ne tisícinásobný. Ne, stodvacetitisíci násobný. A to záleželo jen na jednom správném Jonášově rozhodnutí.

11. Kniha Jonáš

Co se týče zařazení v kánonu biblických knih, Jonáš patří ve Starém zákoně mezi knihy prorocké, z nich konkrétně mezi proroky tzv. „malé“. „Velkými“ proroky jsou míněni Izaiáš, Jeremiáš, Ezechiel a Daniel. Mezi ostatními jmény „proroků malých“, jenž v seznamu zbývají, nalezneme i Jonáše.

Jonáš – jako biblická kniha – nám po obsahové stránce, přináší poměrně atypicky zapsaný příběh. Mezi knihami prorockými se liší tím, že na rozdíl od všech ostatních, neobsahuje mnoho prorokových výroků, ale popis Jonášovy osobnosti. O jeho charakteru toho můžeme posuzovat poměrně hodně.⁵⁴

U jiných proroků toho nebývá. O Jonášovi víme nejen, kdo byl jeho otec, odkud Jonáš pocházel..., ale známe především jeho vztah k Bohu a jeho osobní pohled na svět. V jiných knihách prorockých se o prorokově osobnosti téměř nemluví, ba vůbec. Hovoří v nich jasné slovo, které hlásali.

V knize Jonáš spatřujeme zjevené slovo na jeho vlastní osobě, na tom, jak může proměnit tak tvrdý charakter, jako byl ten jeho. Proměnit – anebo použít.

Prorok Jonáš měl také oproti jiným prorokům speciální úkol. Nebyl poslán k židovskému národu, jako jiní ve Starém zákoně byli, ale měl se vydat na cestu k pohanskému národu. O to se mu, možná jeho úkol mohl zdát více jako něco opravdu neslýchaného, než aby to bylo vůbec možné. – Něco takového chtít. A ještě po něm.

Čím je kniha pozoruhodná; události, a jednání lidí v knize, se odvíjí přesně naopak, než bychom očekávali. Kdy byl komu příkladem?

V závěru knihy nevíme, jak Jonáš přesně skončil. Neznáme Jonášovu odpověď na poslední otázku. Říkám si, po takových událostech, jenž prožil, ... jak ještě váhat?

Posledním, jenž zmíním, je paradox: O rybě jsou zde jen dvě věty.⁵⁵

12. K postupu tvorby

Rozhodla jsem se zachytit to, co Jonáš prožíval. Dramatické okamžiky cesty, o níž je nám předáno písemného dokladu...

---

54 JoAnn Davidsonová, *Jonáš, Biblické úkoly*, předmluva.

55 JoAnn Davidsonová, *Jonáš, Biblické úkoly*, předmluva.

Přemýšlela jsem, jakou technikou a jakými formami vyjádřit Jonášovi pocity. Jonášův příběh. Již na začátku mi bylo patrné, že se vzhledem k dramatičnosti námětu, jenž jsem v něm prvotně vnímala, nebude pravděpodobně jednat o ilustraci určenou nejmladším čtenářům. K tématu mi zobrazení „usměvavé velryby“ příliš nesedělo. Rozhodla jsem se spíše pro „hororovou verzi“ určenou pro dospělé.

Hledala jsem techniku, kterou by bylo možné zachytit příběh – jenž je takové drama – odpovídajícím způsobem. Jak vyjádřit to, čím Jonáš procházel? Věděla jsem jen, že k takovému drama – nepoužiji, v technice, tradičních zobrazovacích prostředků.

Ve formě – vyjádřit Jonášovy pocity na pozadí krajiny? oblacích, černém nebi za ním? Pakliže ano, s důrazem na figurální zobrazení, nebo na oblaka? Vzpomněla jsem si na ilustrace Ladislava Čepeláka v knize Charlotte Brönteové, *Jana Eyrová*.⁵⁶ Atmosféru dění zachytil na neutešených krajinách anglických vřesovišť... Černobílé grafické práce, téměř za hranicí abstraktní povahy.

Použít iluzivní kresby? – Zamyšleného Jonáše plujícího stále ještě na lodi; jehož neiluzivní myšlenky se zrcadlí jako jeho vnitřní rozmývaný obraz na mořské hladině?

Jonáš usiloval o to, navenek vypadat jako normální klidný člověk. Chtěl být na lodi naprosto nenápadný, ale černá mračna a odraz hrůzy v moři odhaloval jeho pravdivý obraz.

Chtěl to skrýt, ale tohle vše jej prozrazovalo. Nešlo to „zamést pod koberec“. Ale vše kolem to křičelo. Viděli to námořníci? Mohli vidět? Nebo ne? Neviděli v tom ještě souvislost? Jak by mohli. – Ale není nic, co by bylo skryto, aby se to jednoho dne neprovalilo.⁵⁷ Jednou se na všechno přijde.

Možná to pro ně byla „jen“ bouře, která právě přicházela. Nebo, kdo to mohl vidět? Moře by mohlo být i odleskem touhy oka, jenž si v záblesku přálo jediné, navrátit se.

Jak postupovat? Kombinovat techniky? Přistoupit k technice rozmývané kresby; kresby do mokrého podkladu; k akvarelu? Akvarel – a jeho charakter – je i jako slzy. A odlesky světla na hladině – jako naděje.

Při procházce knihovnou jsem se na jedné policičce setkala s knihou o Bohuslavu Reynkovi⁵⁸. Ať na její obálce, nebo uvnitř, žasla jsem o jak úžasnou, jemnou a hlubokou práci se jedná.

---

56 Charlotte Brönteová, *Jana Eyrová*, Praha, 1969.

57 Lukáš 12, 2.

58 Pavel Chalupa, *Bohuslav Reynek*, Řevnice 2011.

Po jedné důkladné procházce knihovnou mne také napadlo hledat způsob zobrazení ve složce papírů s poznámkami k diplomové práci, jenž obsahovaly několik kaněk, otisků pera a jejich pozoruhodných obtisků. – Jevily se jako úžasně naznačené figury. Ovšem tvorba takovou technikou by znamenala ztrátu kouzla, s jakým se objevovaly na archu čistého bílého papíru.

Nebo jich použít jako slz, kaněk, jenž rozpíjí text inkoustem zapsané Jonášovy výpovědi?

Inspirací k technice i tvorbě ilustrací se mi, vedle díla Reynkova, staly v první řadě vzpomínky na autorskou dílnu Filipa Dvorského. Konkrétně na jeho práce v grafice a kresbě.

Zaujal mne jeden obraz Krista, monotyp kombinovaný s průtiskem na formátu přibližně A2. Jednalo se o zobrazení hlavy s trnovou korunou, v tmavých zemitých barvách. Hlava je zachycena mírně zezadu, mírně skloněna, mírně se ohlíží; ač to na obraze není zas tolik naznačeno. Smutek, naděje, odhodlání. Mírně se ohlíží. Je jasné, že myslí na nás, ačkoli se naše oči s očima na grafice nemohou setkat. Dojem, jenž v nás zanechá setkání s obrazem, přesahuje dojmy v nás obyčejně zanechávané; dá se říci, je spíše mentálním otiskem.

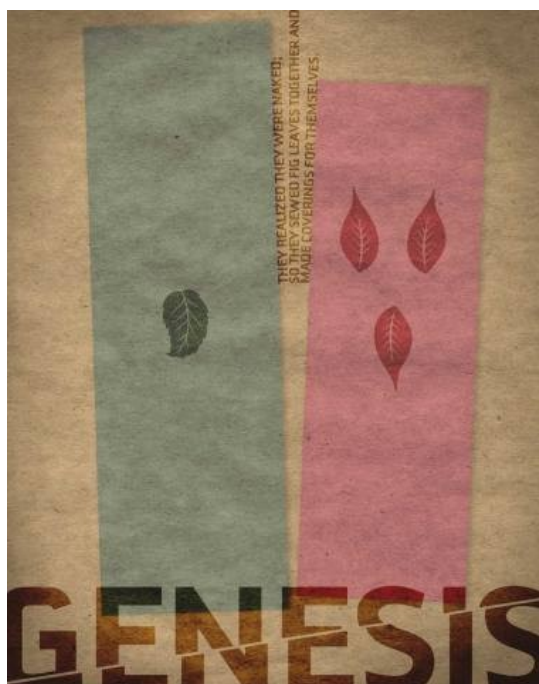
Pro zajímavost, a v této práci čistě pro zajímavost; Jim LePage je jméno autora, jenž také tvoří na základě biblické inspirace. Médiem, jenž je mu vlastní, se stal grafický design. Čím mne jeho tvorba „uzemnila“ je série plakátů, jenž vyjadřují názvy jednotlivých biblických knih. Technická čistota. Jasnost a jednoduchost vizuálního sdělení.

Zaujal mne především plakát Genesis. Radost, tajemno a jinotaj. V plakátu není nic víc, než co by v technické skladbě obrazu bylo potřeba. Moment překvapení.

Považuji jej za lingvistu, jenž hovoří jazykem grafického designu s úžasným implicitním darem radosti, tajemna a přímočarosti.

Informaci o něm přikládám jako kontrast k jinému pólu na kružnici grafického sdělení. Sdělení, jenž vychází z jednoho inspiračního zdroje, jehož je však jinak myšlenkově uchopeno. Jako zprávu o existenci jiného pojetí.

Jim LePage, Přebal ke Genesis, Z cyklu přebalů k jednotlivým biblickým knihám, 2010 – 2011.⁵⁹

Vrátím-li se k dojmu z Reynka, a jeho osobité technice cliché verre, zanechala ve mě vliv asi nejhlubší, Nejasnost obrysu, skryté a neuchopitelné skutečnosti...

Otisknutí v nás zanechá především atmosféra, kterou grafiky působí. Reynkově technice, kdy pracoval s osvětlením rytiny či malby na skleněné podložce a průsvitem na fotografický papír, se svým vzhledem může zástupně přiblížit technika monotopu. Již Bohuslav Reynek také hojně experimentálně užíval.

---

59 Získáno z: <http://jimlepage.com/personal-projects>, vyhledáno 14. 4. 2013.

Bohuslav Reynek, Vlaštovky na vodě, cliché verre, 1952.⁶⁰

13. Ilustrace

Technika, barevného monotypu, kterou jsem pro ilustrace v diplomové práci zvolila, je technikou velice variabilní a bohatou ve výrazových možnostech. Pro mě osobně je opravdu úžasná. Jsem z tohoto procesu, kdy se pracuje s průhledností skla, malbou, kresbou, rozmazáváním, rytím... a tvorbou reverzního obrazu na skle, jehož pravou podobu poskytne až otisk, „unešená“.

Navíc záleží na každém doteku ruky, jenž rozhodne o tom, jak při „frotování“ papíru, bude výsledný obraz vypadat. – A přesto jeho podobu nikdy nedokážeme zcela odhadnout. Neboť, když tvoříme obraz, na zadní straně papíru, dotekem ruky, opřením celého předloktí, špachtlí, či jen vlastní vahou otiskového listu – položeného archu mokrého papíru – vzniká obraz, jenž nemůžeme spatřit. Nevidíme již. A nevidíme ještě.

Při vzniku díla sehrává nedělitelnou roli proces náhody, pakliže náhoda existuje. Každopádně jev, vznik obrazových faktů, jichž si nejsme vědomi, je tvůrčí vzpruhou pro ty, jenž jsou přivyklí iluzivní kresbě a vizování, díky němuž mají zorné pole i dvojrozměrný prostor celulózy či buničiny pod kontrolou.

---

⁶⁰ Získáno z: <http://zdeneksklenar.cz/vystavy/bohuslav-reynek-cloche-verre-a-zatisi>, vyhledáno 14. 4. 2013.

Nyní, technikou monotypu, tvoříme jako v zrcadle, v hádance. Můžeme jen pozvedávat rohy papíru a nahlížet pod ně, jak dílo vzniká. Nese to i svá rizika.

Teprve tehdy, až sejmeme celý bílý papír, uvidíme dílo v plné kráse. A nutno podotknout, budeme překvapeni, neboť obraz, který jsme nanесли na povrch skla, bylo nutno stranově přetočit.

Pro tento účel jsem pracovala s počítačovým programem a později s překresbou uhlem na pergamenový papír, což neslo své výhody. Takto otočený obraz jsem pokládala na „zrcadlo“ – na papíře narýsovaný obdélník, jehož rozměry odpovídaly formátu papíru, na který jsem otisk snímala. Připravenou „podkresbu“ jsem položila pod velkou skleněnou tabuli a ní štět-cem, špachtlí a hadrem, dále pracovala.

Tato technika je o odkrytí neviděného, jen tušeného, a o momentu překvapení. Pokud, ovšem nepovytáhneme obrazovou předlohu a nepoložíme ji, do nejsvrchnější vrstvy, na povrch vlhkého papíru, a přes ni nekreslíme..., což možné je. Potom se jedná o kombinaci s průtiskem.

Kdybychom matrici sejmuli znovu, bez nanešení nových výraznějších vrstev barev, vytvoříme půvabný otisk jeho negativu. Ale i tak, při tomto postupu, překvapení v citelné míře zůstává.

Proces tvorby monotypů se pro mne stal obdobím hledání.

Začala jsem nanášet barvu tak, jak jsem to viděla u malíře, o kterém jsem již psala. Rychle, špachtlí, jsem na plochu nanесли převážně jeden odstín. Jeho barevné proměny jsou viditelné při bližším zkoumání.

Plánovala jsem pracovat jako s průtiskem, s jeho měkkou, téměř vlněnou linkou. Chtěla jsem pracovat způsobem, kde se počítá s doteky plochy papíru a s energickými tahy, nanesenými na celou požadovanou plochu – jako pozadí. Efekty, co se týče kapání barvy, byly znamenité, leč průtisková kresba příliš tvrdého vzezření.

Při práci se suchým otiskovým papírem vznikají charakteristické barevné stopy. Stopy, jenž jsou dobře čitelné a kontrastně znatelné vůči bílému pozadí. Tím, že je užito olejové barvy, podíváme-li se zblízka, a obzvláště u větších skvrn pastóznějšího nánosu, spatřujeme jejich příjemné barevné prozáření do prostoru, jak se olej postupem času vpijel do papíru.

Podíváme-li se hodně zblízka na kteroukoliv část otisku, ať na jasné tmavé plochy, nebo na neznatelnou šed' drobných otisknutí, nalézáme vždy krásné struktury. Barevně proměnné a tvarově různorodé.

Určitého posunu lze dojít užitím suchého štětce, letmějších doteků. Stopa otisku, ve svých barvách pokročilé rzi, nabývá železitéjšího dojmu.

Zkoušela jsem pracovat s kresbou, již jsem detailněji rozplánovala na samotné skleněné desce a proryla druhou stranou štětce, nebo rozkreslila tahy úzkým smotkem papíru, podle toho, kde to bylo žádoucí. – Rozbouření mořských vln vypadá oproti exaktnější obrysové kresbě figury lépe, předchodí však nepříjemně.

Na zřetel je nutné brát také nástroj, kterým je prováděna následná frotáž, již vzniká otisk. Použití nástrojů a jejich efektů je poměrně jasné. Nelze nezanedbat faktor síly přitlaku, a zejména přímé užití ruky, nejcitlivějšího činitele, jenž je v tomto procesu nejvíce žádoucí.

Různými přitlaky vznikají přechody v měkkosti barvy a síle jejího tónu, ale takové měkkosti a barevné hloubky, kterou jsem potřebovala, jsem za užití nemáčeného papíru nemohla nikdy dosáhnout. Od té doby jsem již pracovala s papírem připraveným jako pro hlubokotisk.

Užitím hodně vlhkého, až mokrého papíru, dosáhneme rozpíjivých efektů. A zároveň na místech, kde je barvy málo, určité tvarové strukturalizace, jenž vzniká odpuzováním vody a barvy. Ani zde není k zanedbání nástroj, kterým provádíme otisk. Nejvíce se mi osvědčila plocha nehtu. Pro větší plochy, a zejména vyjádření tělových tónu figur, vnitřní hrana palce.

Použijeme-li hodně mokré papír a plný nános čisté olejové pasty, dospějeme k efektu barvy plakátové. Při nekorigovaném nánosu většího množství barev, vznikají, přitlakem dlaně, nebo tím více užitím špachtle, v kompozici skvrny nekontrolovatelných tvarů i rozměrů. Někdy ani nemusíme tušit, kde se objeví. Jejich nečekané vzezření je většinou ku prospěchu věci.

Velkým objevem se pro mne stala práce s negativní kresbou, či spíše malbou; hadrem do určitým způsobem nanesené barevné plochy. Mohla jsem tak pracovat s plastickou modelací světlem. Již jen dotek přes smotek textilu vytvářel jemné kontury, u nichž bylo možné díky tomuto médiu vytvářet plynulé přechody a různorodou barevnou tonáž. Od tohoto okamžiku jsem začala pracovat jako s malbou.

Díky tomuto objevu jsem postupně nalézala, že se dá pracovat od začátku přímo s polotóny. Pracovat s více barvami, různými barvami pozadí a figur, a s používání nepatrných barevných nuancí. Jejich používání se mi zalíbilo nejvíce. Společné užívání různých textur nánosu, netušených možností přitlaku a požadované vlhkosti papíru se stalo procesem, který lze korigovat jen částečně a jehož výsledkem se vždy stal jeden originální výtisk.

Čím rychleji proběhlo nanesení barev, bez delšího rozvažování, tím lepší byl výsledek. Ale co se týče prvních tisků, nikdy se nepovedl v požadovaných barevných škálách. Vždy jsem je na desce ponechávala, a požadovaného výsledku jsem docházela přidáním další barvy, či částečnou přemalbou. Vznikaly „novotisky“ z více vrstev, jenž postupně slábly a zasychaly... Když byla vrstva příliš suchá, jednoduše jsem vzala hadr, a smazala ji.

Protože jsem pracovala s dobře vlhčeným papírem, mohla jsem si dovolit i opravdu nepatrné nuance sotva znatelné barvy na bílém pozadí. Šlo tak vytvářet třeba oblaka, jenž jsem do ztracena rozmazala hadrem. Na bílý papír se otiskne opravdu vše.

Někdy, kombinacích různých postupů, jenž jsem popisovala, nebo i jiných, vznikly opravdu hezké momenty. Ty nejlepší vznikly tak – netušeně.

14. Listování – výběr překladu literární předlohy

Ačkoli vznikají různá psaná převyprávění Jonášova příběhu, rozhodla jsem se pro uvedení přímého biblického textu. Vybírala jsem jej z několika překladů. Nejblíže mi je ekumenický překlad z roku 1984 – tedy přepracované vydání, jenž bylo dokončeno v roce 1995. Ale i Český studijní překlad, jenž je nejblíže originálu. Pročítala jsem knihu Jonáš v Kraličtině z roku 1613, v Bibli 21, a ve volném překladu Slovo na cestu.

Každý překlad má něco do sebe. Obsahuje jedinečné české ekvivalenty, které se v jiných překladech nevyskytují. Při výběru jsem dala přednost Ekumenickému překladu, v českém jazyce se mi zdál nejvíce literární, obrazotvorný. Zato, studijní překlad se velice příjemně čte. Kdybych vybírala znovu, váhala bych.

15. Setkání s knihou Jonáš – v českém prostředí

Je tomu „již pár dní“, co pracuji na Jonášově tématu... Setkávám se s různými knihami komentářů a s výklady, v jazyce českém, anglickém, slovenském. Některé z komentářů obíhají svět jen v elektronické podobě, jiné v podobě knižní – často jako vydaný soubor kázání. Za nezanedbatelnou zmínku stojí i kázání, jenž jsou k nalezení pouze v elektronické podobě.

V následujícím zastoupení uvádím knihy týkající se biblického Jonáše, nebo méně rozsáhlá literární díla, jenž mají co do činění s ilustrací a jsou k dostání v českém vydání.

Převyprávěný příběh

Proti své vůli, příběh Jonáše, syna Amítajova, autorem je polský básník Roman Brandtstaetter. Jedná se o novelu na starozákonní téma, ilustrovala Jana Wienerová, Brno, 1995. *Příběh proroka Jonáše*, velice zdařilý komiks, jehož autorem je Libor Zajíček, Vranov nad Dyjí, 2007.

Kázání

Tři kázání o Jonášovi, Svatopluk Karásek, ilustroval Václav Sokol, Praha, 2007. *Jonáš*, autorem textu, hodného zamyšlení, je Štěpán Hájek, ilustrovala Marika Bumbálková, Benešov, 2011.

Ilustrovaný biblický text

Jonáš a velryba, ilustrovala Kamila Zemková, 2003, dosud oficiálně nevydaná kniha⁶¹.

Převyprávěný příběh s ilustracemi pro děti

Mezi knihy, jenž jsou ilustrované tak, aby oslovovaly mladší a nejmladší čtenáře, patří: *Převyprávění biblického příběhu Jonáš*, Klaas A. D. Smelik, ilustroval akad. mal. Pavel Beneš, Praha, 2007. *Jonáš a velryba*, biblické leporelo, sepsala Christina Goodings. ilustrace Claire Henley, Praha, 2008. *Jonáš*, autorkou textu je Věra Gajdošíková; ilustrovala Darina Krygielová, Praha, 2011.

Biblický ilustrovaný text pro děti

Jonáš, ilustrovala S. M. Česlava Talafantová, Praha, 1997.

Biblická kniha Jonáš mi lehce připomíná bádání při obrazové analýze. Je podobná obrazu a obrazem samým.

Při každému návratu k ní, naleznete něco nového. Každý týden objevíte řádek, jenž jste před tím přešli jako zasunutý v pozadí. A mění se i okamžiky, jenž vyzdvihujete jako pomyslné milníky příběhu.

---

61 Kamila Zemková, *Jonáš a velryba*, <http://intermedia.fffa.vutbr.cz/jonas-a-velryba-kamila-zemkova?slide=2>, vyhledáno 27. 2. 2013.

Každým dnem se mění. Mění se „důležitost“ vět. Alespoň tak, jak se jejich vzdálenost zrcadlí člověku v očích.

Čím více lidí spatřuje tento obraz, tím více jeho významů odkrývá. Nacházím další knihy a komentáře k Jonášovi, přístupy dalších lidí přinášejí nové vhledy... Říkám si, ještě i tohle...? To není možné... Jak mnoho rovin!

16. Praktická realizace

Svou skromnou knížku Jonáše jsem nechala vytisknout na laserové tiskárně ve studiu Books Print v Olomouci. Knižní blok sestává z čistého bílého ofsetového papíru gramáže 120 gramů na metr čtverečný, papír na přebalu knihy je zván exkudit. To, jenž korunuje knihu knihou technicky, je v tomto případě vazba V8 v celopapírovém provedení, jejímž základem je ručně našivaný blok. Tuto práci provedli knihaři v Matici cyrilometodějské na olomouckém Dolním náměstí. Na vazbu je užito lepenky o tloušťce 2 milimetry a jako polepu příjemně zbarveného recyklovaného papíru.

V knize graficky hovoří font Segoe UI s proklady 24,6 a v tirážích 17,5 point. Pro elektronické zpracování knihy jsem používala programy: Libre Office 3.6, Corel Draw X4, Corel Photo Paint X4 a Adobe In Design CS2.

17. Praktická aplikace – „Transparence Jonášova příběhu“

Téma Jonáše obsahuje entity hodné zamyšlení. Hněv, odpuštění, odhodlání, svoboda volby, naděje. – To jsou jen některé z nevyřčených slov příběhů, jenž se mohou proměnit v témata skupinových rozhovorů, ve volná vyprávění, ve výtvarná ztvárnění, či jiná zpracování. Konfrontování s tématem Jonášovým se můžeme ubírat v stezky příběhů nevyřčených. Nesdělených. Nebo již dávno zapsaných?

Knihy knih, a zde její část – téma Jonáše – může hojně pomoci k prolískání, uspořádání, či zhodnocení vlastních myšlenek.

Výtvarná dílna – výtvarné odpoledne

Experimentování s monotipem považuji za poměrně zajímavou techniku. Bylo by škoda, aby si tento proces nemohl vyzkoušet i někdo jiný. Přemýšlela jsem o využití v arteterapii. Chtěla jsem možností techniky, jež jsem využívala pro vytváření ilustrací, nabídnout v lehkém přizpůsobení, k realizaci do několika konkrétních terapeutických zařízení. Pochopitelně za použití plexiskla a zdravotně nezávadných barev.

Chtěla jsem poukázat na to, že klíčové momenty příběhu o Jonášovi obsahují tkanivo, jehož je možno použít ve směru mnoha cest – v práci a ubírání se po osobních rovinách vyprávění a výtvarné práci; i na mnohých cestách množství psychoterapeutických metod.

Proč mne daná technika zaujala pro terapii? Právě pro svou „skleněnou“, transparentní vrstvu, jež dává vzniku mnoha významům. Právě na ní mohou vznikat různé posuny a zkraslení.

V zamýšlené arteterapeutické činnosti – je počítáno s hledáním osobního klíčového okamžiku, nebo okamžiků, příběhu. Nabízí se vybrané body představené ilustracemi v knize.

Pro projektivní činnost je podkladem jeden moment z příběhu – zde jedna ilustrace. Moment, jež zachycuje, se stává klíčovým tématem k rozhovorům – a jedna xerokopie předlohy, jako podklad pro vlastní ztvárnění, pro volnou interpretaci.

Skleněné (plexisklové) podložky využíváme jako média, na němž metamorfóza vzniká. Víím, že je v psychoterapii žádoucí a nutné, aby klienti tvořili ryze sami ze sebe a nekopírovali předlohy. Tato technika – o níž se rozepisují – může být jen technikou pomocnou, ale také technikou, která může klienty potěšit, či být mostem k další práci. Ledolamkou; nikoli technikou ryze hlubinnou.

Avšak může napomoci proti námitkám, jež mnohdy vznášejí sami zúčastnění, totiž, že neumí kreslit, a kreslit tedy nebudou. Nyní, alespoň napoprvé, dostanou předlohu, s naznačeným dějem v lineárních obrysech, a plexisko, a nebudou mít výmluvu.

Mohou se od předlohy odpoutat, oč se právě jedná, popřípadě se jí vůbec nedržet a vycházet jen ze svých pocitů a zkušeností. Je pravda, že její použití je do značné míry zavádějící. Proto by měla předložená podkresba obsahovat jen hrubé obrysy a ve svém použití sloužit podobně jako Rorschachův test, jako podklad pro projektivní plátno.

V nastíněném záměru se jedná především o volnou interpretaci obrazu a následný rozbor. Toť pro arteterapeuty a lékaře.

Jako způsob, jak bych mohla realizovat část této myšlenky sama, je uspořádat malou

výtvarnou dílnu, v níž se účastníci mohou, na základě Jonášově příběhu, s touto příjemnou technikou seznámit.

V příloze diplomové práce přikládám půlroční plán námětů pro výuku předmětu výtvarné výchovy, jenž vychází z téma Jonáše, a jsou určeny pro užití na středních pedagogických školách.

18. Závěr

Jak postupně zjišťuji, a je stále co nalézat; kniha je hlubší a hlubší, než jsem čekala. Mohu ruku smočit níž a níž, kam jen dosáhnu a ovlažit ji v chladné vodě. Ale, jak jsem zjistila, nikdy se nemohu dotknout jejího dna. Myslím, že nejsem sama.

Jedním malým zasunutým kaménkem, co se mi podařilo nalézt v chladné zátočině; pod vysokými listnatými stromy, mezi tisíci jinými oblázky vysypanými na mělčině kamenitého břehu, je jeden v následujícím textu.

Tímto otevírám Druhou Knihu Královskou. Je to kniha obsahující mnoho let z izraelských dějin, zaznamenává životy a vládu mnoha izraelských králů, dokonce i několika egyptských faraonů. Mezi mnoha jmény těch, jenž měli velký vliv na chod starověkých dějin, naleznete, i jméno Jonáš – malá, nepatrná zmínka v celém letopisu.

Je to jméno právě toho Jonáše, syna Amítajova, který pocházel z města Gat-Chéferu a byl poslán za králem Jarobeámem... Ale to již víme.

Povšimněme si věty, jenž vypovídá o Jarobeámově počínání: „...*Neopustil od žádných hříchů Jarobeáma, syna Nebatova, který svedl Izraele k hříchu.*“⁶²

Kdo byl ten, na jehož činy král Jarobeám, syn Jóášův, navazoval, a v nichž přetrval a schvaloval je? Jak poznáme z dalšího studia textu, o několik kapitol dříve⁶³, byl to král, jenž zavedl modloslužbu. Syn Joášův, král Jarobeám doby Jonášovy, v těchto praktikách pokračoval.

Jonáš si musel být vědom, že cesta k tomuto králi nebude bez rizika, neboť jeho život je popisován podobnými slovy, jako počínání Ninivských.⁶⁴

---

62 Druhá kniha Královská, 14, 24.

63 První kniha Královská, 11. – 14. kapitola.

64 Srovnání Druhé knihy Královské, 14, 24 a Knihy Jonáš, 1, 2.

Prorocké slovo pro krále – Jonáš byl vyslán na podobnou cestu dvakrát. (Totiž, promiňte, třikrát; aby vešel do Ninive, potřeboval pobídky dvě. Máme je obě zaznamenané doslovně).

Zajímavé, a celkem dosti poučné, by bylo zjistit, zda Jonáš šel nejprve do Ninive, a potom k Jarobeámovi. Nebo naopak. Nejprv k němu, a potom do Ninive...

Pravděpodobně, a předpokládám to, byla první Jonášovou cestou zkušenost v Ninive, ač jsem pro to nenalezla písemného dokladu...

Zřejmě tam, v Ninive, se mohl hluboce poučit. A později, ke králi Jarobeámovi, vyjít bez „bezenných“ námitek.

Pokud je pravdivá má domněnka, že Jonáš šel, ač ne na první pokus, jako na svou první cestu do Ninive, a následně za Jarobeámem, znamenalo by to, že jej chyba, kterou učinil, posunula dál.

Možná proto nalézáme, ne na první pohled nalezitelné, nepatrné svědectví, zmínku zanechanou o dalším trvání jeho života, v jiné knize zařazené v Bibli.

Možná to je odpověď, na nedokončenou rozmluvu, na otázku, na kterou jsme již neuslyšeli od rozezleného Jonáše odpověď – tehdy na poušti blízko hradeb obklopujících Ninive.

...Bůh s ním měl takovou trpělivost.

Bůh nechal Jonášovi, jak je vidět, dostatek času, který potřeboval.

19. Doslov

...záchrana něco stojí...

V páté kapitole jsem zanechala několik odkazů... Chtěla jsem do těch míst položit otázku: Co tím Ježíš myslel? – Skrývá se tam toho opravdu mnoho. Ale pak jsem si řekla, ne...

Jsem na akademické půdě – tak to tam nedopíšeš doslova. Ti lidé, jenž si to případně přečtou, ... rádi přemýšlí... Tak, s ohledem k nim.

Anebo zanechat odkaz, poznámku pod čarou, na jeden verš z Bible – tedy, ušetřím Vám práci – je tam napsané: Kdo hledá, najde.

Je to vlastně jeden Ježíšův výrok: „...*kdo hledá, nalézá, a kdo tluče, tomu bude otevřeno.*“⁶⁵

---

65 Matouš, 7, 8.

*„A když ve svém soužení úpěli k Hospodinu,
zachránil je z tísně:
seslal slovo své a uzdravil je,
zachránil je z jámy.
Ti ať vzdají Hospodinu chválu za milosrdenství
a za divy, jež pro lidi koná,
ať mu obětuji oběť díků,
ať s plesáním vypravují o všech jeho skutcích.“*

Žalm 107, 19 – 22

20. Seznam použitých zdrojů

U biblických citací, tam kde není uvedeno jinak, je použito Českého ekumenického překladu.“

Knihy

1. Bible kralická, *Písmo svaté Starého a Nového zákona: podle posledního vydání z roku 1613*, dostupná online: <http://www.obohu.cz/bible/index.php?styl=BKR&k=Jon&kap=1>, vyhledáno 10. 2. 2013.
2. Bible, *Písmo svaté Starého a Nového zákona, Ekumenický překlad*, Praha, 1995.
3. Bible: *Český studijní překlad*, dostupný online <http://www.obohu.cz/bible/index.php?k=Jon&kap=1&styl=CSP>, vyhledáno 10. 2. 2013.
4. Bible: *Překlad 21. století*, dostupná online: <http://www.bibleserver.com/text/B21/Jon%C3%A1%C5%A11>, 5. Bible: *Český překlad Jeruzalémské bible*, <http://www.jeruzalemskabible.cz/ke-stazeni>, vyhledáno 18. 2. 2013.
6. Slovo na cestu: *Bible s poznámkami*, dostupné na: <http://www.bibleserver.com/text/SNC/Jon%C3%A1%C5%A11>, vyhledáno 10. 2. 2013.
7. JoAnn Davidsonová, *Jonáš, Biblické úkoly*, 4. čtvrtletí 2003, Praha.
8. Svatopluk Karásek, *Tři kázání o Jonášovi*, Praha, 2007.
9. Roman Brandtstaetter, *Proti své vůli, Příběh Jonáše, syna Amittajova*, Brno, 1983.
10. Roman Brandtstaetter, *Księga modlitw dawnych i nowych (Kniha starých a nových modliteb)*, Poznań, 1987.
11. Libor Zajíček, *Příběh proroka Jonáše*, Vranov nad Dyjí, 2007.
12. Pavel Chalupa, *Bohuslav reynek*, Řevnice 2011.
13. Elias Bickerman, *Four Strange Books of the Bible*, New York, 1967.

Internetové prameny

- <http://www.obohu.cz/bible/index.php?styl=BKR&k=Jon&kap=1>, vyhledáno 10. 2. 2013.
- <http://www.obohu.cz/bible/index.php?k=Jon&kap=1&styl=CSP>, vyhledáno 10. 2. 2013.
- <http://www.jeruzalemskabible.cz/ke-stazeni>, vyhledáno 18. 2. 2013.
- <http://www.bibleserver.com/text/B21/Jon%C3%A1%C5%A11>, vyhledáno 10. 2. 2013.
- <http://www.bibleserver.com/text/SNC/Jon%C3%A1%C5%A11>, vyhledáno 10. 2. 2013.
- http://www.rozhovor.cz/preklady/0087_komentare.php, vyhledáno 1. 2. 2013.
- <http://www.zdeneksklenar.cz/vystavy/bohuslav-reynek-cliche-verre-a-zatisi>, vyhledáno 9. 11. 2013.
- http://www.rozhovor.cz/preklady/0087_komentare.php, vyhledáno 15. 3. 2013.
- http://www.bohoslužbyonline.cz/data/2202/11_09_83/021109.mp3, vyhledáno 29. 3. 2013.
- <http://intermedia.ffa.vutbr.cz/jonas-a-velryba-kamila-zemkova?slide=2>, vyhledáno 27. 3. 2013.

Zdroje obrázků

- <http://jimlepage.com/personal-projects>, vyhledáno 14. 4. 2013.
- <http://www.zdeneksklenar.cz/vystavy/bohuslav-reynek-cliche-verre-a-zatisi>, vyhledáno 14. 4. 2013.

21. Seznam příloh

Příloha 1

Obrazová příloha – vlastní realizace knihy

Příloha 2

Tematický plán - tabulka

Příloha 1

Obrazová příloha – ilustrace a vlastní realizace knihy.

Všechny uvedené ilustrace jsou provedeny na formátu A2. Pro potřeby do knihy jsem je upravila do téměř čtvercového formátu.

Všechny použité fotografie jsou z mého archivu.

Útěk / Bouře

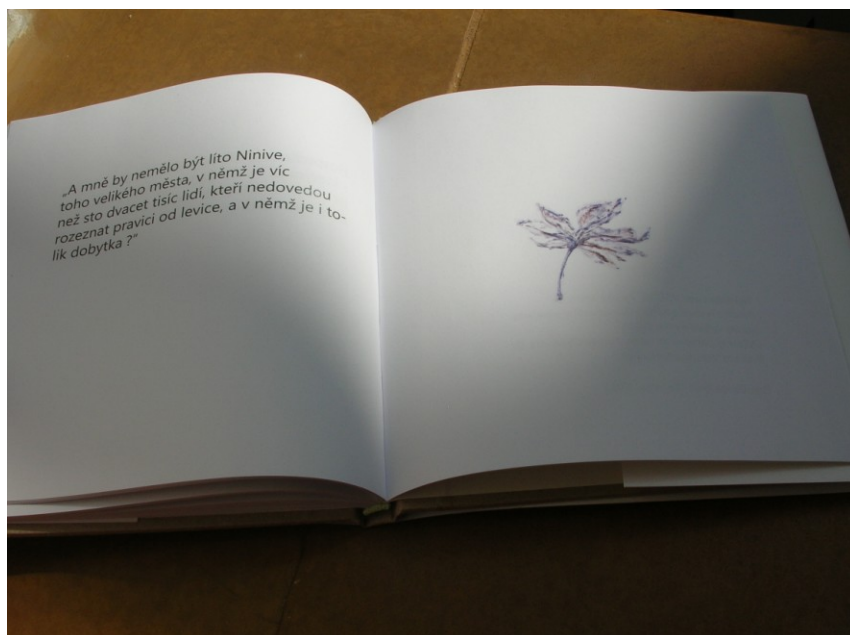

Pád / Dotek

Ninive / Pod skočcem

Příloha 2

Tematický plán – tabulka

Prosím, v Microsoft Office Word přepněte orientaci stránky.

VE STÍNU – tematický plán určený pro 1. ročník střední pedagogické školy.

Měsíc	Téma	Obsah	Pojmy	Motivace	Cíl	Prostor technika pomůcky
Září	VYPRÁVĚJ Jonáš	Četba příběhu. Vyjádření pomocí kusu papíru; vytvořit montáž, muchláž, ...asambláž vyjadřující část příběhu, jenž studenty nejvíce zaujme. Povyprávět ostatním o svém díle. Mohou hádat, o kterou část příběhu se jedná.	Bible Artefiletické techniky	Četba příběhu Jak se cítil? Co z příběhu vás nejvíce zaujalo?	Seznámit se s příběhem. Osobně si najít klíčová místa. Postihnout pocit. Vyprávět o své práci.	Bible, netkaný papír, psaný přečtený příběh, vyprávění, Jonášův příběh, různé druhy papíru, průsvitná papír
	Jonášovo rozhodnutí (dvě těsně navazující hodiny)	Vnitřní pochody. Kresba podle modelu dřevěné pohyblivé postavičky. Různé fáze pohybu. Umístění postav, pohyb, směr – může vyjadřovat diskongruenci v jednání	Kompozice Figura Gesta Vnitřní pochod	Jonáš se možná naposledy ohlíží na přístav, na město. Jak se cítil? Pravděpodobně zpytoval svědomí.	Osvojovat si proporce postavy, postavy v pohybu. Přemýšlet nad kompozicí, jenž by vyjadřovala studentův záměr.	Práce ve skupině podle dřevěného modelu. Potřeby na kresbu
Měsíc	Téma	Obsah	Pojmy	Motivace	Cíl	Prostor technika pomůcky
		Lze přejít do obecné roviny – do jiného příběhu, či k prostému vyjádření určité emoce skrze ztvárnění postavičky.		Co jej k činu dotlačilo? (strach) Co jsem chtěl udělat a neudělal to? Chtěl jsem polechnout, nebo ne?		
	Stíny Jonáše v nás (navazující hodina)	Postavám lze dokreslit stíny,	Šrafura	Co si musel myslet?	Uvolnění ruky.	Potřeby na kresbu

Měsíc	Téma	Obsah	Pojmy	Motivace	Cíl	Prostor
		pojednat graficky	Linie		Zamýšlení	a vodové
		Pozadí, popřípadě		Kdybyste mohli	nad příběhem,	
		doplnit práci barvou.	Vnitřní život postav.	potkat Jonáše, co myslíte, že by vám řekl?	empatie.	Inkoust a na dopis.
		Dotvořit ji tak, aby vyjadřovala vnitřní hnutí.	Dopis Zpráva	Co byste řekli jemu?	Vyjádřit pocit.	
		Můžeme napsat Jonášovi dopis – jenž nikdy nedostane – co bychom mu řekli a pokusit se odhadnout, co by on řekl nám.				
Měsíc	Téma	Obsah	Pojmy	Motivace	Cíl	Prostor
Říjen	TOHO BY SE NENADÁL					technika pomůcky
	Tíha a bouře	Napsat báseň, pár slov na téma tíha. (Slova básně lze psát na oblé placaté kameny.) nebo Udělat instalaci na téma tíha. Báseň v instalaci. Nalézt pro ni konkrétní místo.	Báseň Tíha není báseň. Báseň pro nás není tíha. Instalace	Každý si někdy může připadat jako Jonáš v bouři... Jakoli vyjádřit pocit.	Rozvoj vizuální exprese. Spojit pocit, písmo, myšlenku, objekt a konkrétní místo.	Kameny, plachty, provázky, lana,... každý si donese materiál, mu nějak způsobem evokuje t (domácí t Kniha The Art B
	Věci se mění, nabírají	Zvláštní barvy,	Expresa	Namalovat,	Vyzkoušet si	Olejový p

spád – Jonáš padá do vody

zvláštní obrazce, víření vody. kresba libovolnými přírodninami a olejovým pastelem.

neobvyklé kreslicí materiály

nakreslit to, co si Jonáš myslel, když ho ryba spolkla.

Nebo jeho pád.

tvorbu v nekonvenčních výtvarných formách.

zatónová papíry. Za domá – posbíra nejružnější přírodnin jimiž se o kreslit.

Měsíc	Téma	Obsah	Pojmy	Motivace	Cíl	Prostor technika pomůcky
	VE STÍNU Svět uvnitř ryby, svět vně ryby	Modelování	Ponorka Masa vodní hladiny	Čím byla pro Jonáše ryba? (vězení, záchrana, dopravní prostředek..) Byla tam tma? Temno? prostředí v hlubině ryby. Jak to v rybě vypadá?	Zamyslet se nad pojmy uvnitř a venku. Hranicí, jenž je od sebe rozděluje. Co oddělilo Jonáše?	Práce se sochařské hlínou. Dřevěné podložky Igelity na zakrytí Modelovací nástroje, špachtle, cidliny.
	Netušená proměna	Zachycení momentu, kdy do temnoty zasvítilo světlo. Tvorba určitého prostoru, do něhož nějakým způsobem vstupuje světlo. Přesahy k architektuře.	Světlo Modelace světlem Absence světla	Co probíhalo uvnitř Jonáše? Co mu posledního zbylo? Co ho proměnilo? Motivace – tvorba vlastního prostoru, jenž vznikne na základě prožitku Jonášova, anebo vlastního. Na základě události – zpracovávaného tématu – vytvořit kapli.	Zamyslet se nad světelným účinnem v architektuře. Uvědomit si význam slova světlo. Prožitek při tvorbě.	Nástroje na modelování
Měsíc	Téma	Obsah	Pojmy	Motivace	Cíl	Prostor technika pomůcky
	Jonášův prostor – jako příležitost dnes „Jonášova kaple“ „Kaple alá Jonáš“	Z předchozího úkolu lze dojít k tvorbě architektonického prostoru, a přidat úžasné architektonické	Kaple Stavba Architektura Propojenost vnějšíku	Vyzkoušet si úkoly, jenž řeší architekt. (Modelování a vyřešení vnějšího pláště	Pokračovat na předchozím úkolu. Pojednání celkového designu kaple,	Nástroje na modelování Ukázky Gaudího – knihy.

téma.	a vnitřku.	budovy) na základě Jonášovy události, zážitku, poselství a příležitosti.	tvorba vnitřního a vnějšího prostoru.
Modelování vnějšího pláště stavby.	Působení na okolní prostředí a na člověka, návštěvníka.	Tvorba kaple – korespondence vnějšku a vnitřku.	Korespondence a rozdílnost obou prostorů.
Instalace kaplí			
Projekt kaple pro konkrétní místo.			Více se zamyslet nad prostorem a významem kaple.

Listo- pad	Stínění I.	Kresba „fatastické rostliny“ – rostlina podle vlastního uvážení. Dotvoření pozadí, prostoru pro Jonáše, neměl příležitost se	Odpuštění viny Nový začátek Motiv pouště	Jonáš seděl na zemi v krajině. Na poušti. Byl nazloben. Proč se hněval?? Přesto všechno neviděl krásu	Snažit se přijít na to, v čem tkvěl u Jonáše problém. Zamyslet se nad hodnotou odpuštění.	Potřeby pro kresbu papír. Reprodukce Návrat ztraceného od Rembrandta
Měsíc	Téma	Obsah	Pojmy	Motivace	Cíl	Prostor technika pomůcky
...	...	schovat se před sluncem dožádné kaple. Nad hlavou mu stínila rostlina. Studenti budou znát jen její hebrejský název. (κάστωρας - řecky) (castor – latinsky). Nakreslí dle něj svou představu.	Když je v životě člověka neodpuštění. Hněv Hebrejšтина Řečtina Latina	rostliny, jenž mu vyrostla nad hlavou (skočec). Neviděl rozhled, jenž se mu skýtal na město a... Naštval se znovu; když mu ta rostlina uschla. Měl právo se hněvat? Stín – Jonáš měl celkem komfort.	Představit si (fantazijně) rostlinu jen podle melodie heberjského pojmenování.	Nápovědy pro čtení hebrejštin
	Životní cesta	Cvičení na míchání barevných odstínů a na barevnou harmonii a skladbu obrazu.	Práce s barvou Barevná symbolika a exprese.	Jakou barvu by měl okamžik, ve kterém se právě nacházíte? (v životě) Kam chcete jít? I když se někdy vrátíme a musíme začít „znova“, uznat chybu a vydat se novou cestou... musíme se vrátit -	Vyjádřit svou životní cestu pomocí malby barevných ploch.	Velký formát čtvrky, papír na malbu Kniha The Book

není to cesta zpět,
ale cesta vpřed.

Měsíc	Téma	Obsah	Pojmy	Motivace	Cíl	Prostor technika pomůcky
	Akce a reakce	Činnost pro odlehčení. Koláž, kombinovaná technika, informel. Studenti dostanou velkou čtvrtku jako podklad. Použit mohou jakýkoli materiál, co naleznou. Technika neomezená.	Čin a důsledek Vědomí důsledku	Člověk má právo volby, ale vše, co dělá bude mít nějaký důsledek. Rozhodně se to nikdy neztratí.	Rozvíjet kreativitu a nekonvenční myšlení v rámci nezaběhnutých postupů.	Velký formát čtvrtky, nalezené předměty a nalezené pomůcky.
	NOVÝ ZAČÁTEK Stínění II.	Malba skočce podle živé rostliny. Malba zátiší s rostlinou (velice hezké nasvětlení, jenž vrhá barevný stín) Povídání o účincích barev.	Rostlina jako symbol nového počátku, růstu, něčeho nového, co raší. Poušť, a vykvete rostlina. Rostlina jako dokonalá konstrukce.	Motivace barevnými odstíny.	Všimnout si světla a stínů. Míchat barvy, dosáhnout účinnosti barevnosti.	Potřeby pro malbu světlá míra popřípadě reflektor. Zátiší sesazené z předmětů příjemných barev (bílé odstíny z hnědé, béžové, modré...
Měsíc	Téma	Obsah	Pojmy	Motivace	Cíl	Prostor technika pomůcky
Prosince	Stínění III. O kytkách – jak rostlina funguje Čím to je, že funguje?	Lavírovaná kresba tuší nebo barevnými inkousty.	Dokonalý konstrukt rostliny (funkční mikrosystém látkové proměny, estetická hodnota, bionika stín).	Čím je pro vás stín? Chlad ve sklepě / horké léto. Stínidla.	Uvědomit si význam stínu. Nezbytnost rostlin v ekosystému. Dovedete si představit, kolik by stálo vyrobit rostlinu? A zda – vždyť je to neproveditelné.	Potřeby na lavírování kresbu, zatónování papír.

Východiska
pro tvůrčí činnost.
(design, arch.)
Estetická
hodnota.

STÁLE NÁS STÍNÍ

Práce designéra

Stylizace
a hledání osobních
možností vyjádření.
Kresebné vyjádření,
ježž vystihne
vybraný význam
rostlinného
organismu.

Rostlina
Stín
Stylizace
Grafický
návrh
Užité umění

Můžeme si
vytvořit závěsy
do třídy
s vlastním
designovým
potiskem.
Čím je pro vás
stín?
Chlad ve sklepe /
horký letní den.

Nalézt to,
co každému
nejvíce evokuje
přítomnost
rostliny.
To, co mu na ní
připadá nejvíce
podivuhodné.

Potřeby
na kresbu
Štětce – p
širší linky

Měsíc	Téma	Obsah	Pojmy	Motivace	Cíl	Prostor technika pomůcky
...		Nalezení jednoho řešení (pro potisk.)	IKEA	horké léto. Stínidla. Moderní design Máme příležitost projít si procesem, jakým prochází designéři.	Hledat pro tuto vlastnost výtvavný znak. Osvětlit význam slova stylizace.	
	Jako v grafickém studiu	Návrh motivu, zmnožení vzoru, příprava vzoru na textílii v počítači a příprava šablony. Možno zadávat dílčí úkoly na doma. (Např. dokončení návrhu přes Vánoce).	Návrhy Scanner Grafický editor Tisk	Naučíme se pracovat s grafickým programem, ježž můžeme využít i jinde. Můžeme si ho stáhnout i domů, upravovat v něm fotografie, dělat koláže... Stahování tohoto programu je legální.	Seznámit se s grafickým editorem (jednoduchá úprava, transparentí pozadí, fotomontáž do předem připravené fotografie).	Počítačov učebna, scanner Volně šíř program Filter Předem připravené fotografie, rolety, ro látky
Leden	A teď vlastníma rukama	Řezání šablon do linolea, linořezy.	linořez	Motivace procesem a ukázkami.	Seznámení s tím, co je to	Linoleum řetáky, podložky

Měsíc	Téma	Obsah	Pojmy	Motivace	Cíl	Prostor technika pomůcky
					linořez.	rydla.
	Tisk	Potisk rolety nebo závěsu.	Tisk, ředidlo, tiskařská barva.	Motivace procesem. Tisk je možné dolnit štětcem, barevným akcentem jedné barvy.	Naučit se manipulovat se šablonou, čistota tisku.	Ředidlo, tiskařská noviny, vlna na barvu, válečky na tisk (místo lis)
	Šití	Technické provedení (šití, sestavování rolety).	Technické provedení	Tvoříme užité umění, jehož funkčnosti budeme užívat během školního roku.	Učit se preciznosti a trpělivosti.	Potřeby na šití, technické vyřešení závěšení mechanismu rolety.
	Reflexe	Instalace. "stínidel" Naplánovat výstavu.	Užité umění	Vytvořili jsme funkční věc. Dotvořili jsme interier. Zpřijemnil prostředí třídy. V horkých letních dnech si můžeme na vlastní kůži vyzkoušet, jaké to je pobývat ve stínu. Závěsy nám připomenou příběh Jonáše.	Splnili jsme cíl. Vytvořili si závěs, přiblížili jsme si příběh Jonáše a zamýšleli se nad jeho odrazem v dnešním životě. Zamýšleli jsme se také nad sebou.	Prohlédnutí do toho, co jsme vytvořili, donést výsledky práce.

Měsíc	Téma	Obsah	Pojmy	Motivace	Cíl	Prostor technika pomůcky
	Vítejte ve stínu	Instalace výstavy. Vytvořit pozvánku ve Photo Filteru.	Zpětná vazba Propagace.	Seberealizace	Reflexe celého projektu. Spojit dané prostředí s významem příběhu. Vytvořit pozvánku.	Technické zázemí pro instalaci. Přístup k počítačovému programu

V projektu se počítá s tím, že některé činnosti mohou zabrat více jak naznačenou časovou jednotku. Není potřeby spěchat a žáky stresovat.

Plán se při svém rozvoji může libovolně protáhnout.

Poznámka: ... na počátku nové stránky znamenají pokračování předchozího tématu.